

BABAESKİ'DE SARI SALTUK (SALTUK) BABA TÜRBE VE TEKKESESİ*

Sari Saltık (Saltuk) Baba Lomb and Lodge in Babaeski

Fahri MADEN**

Öz

Balkanlarda Alevi ve Bektaşî inanç ve kültürünün temsil edilmesinde en önemli isimlerden biri Sarı Saltık (Saltuk) Baba'dır. İbn Serrac tarafından silsile olarak Rifai tarikatına da bağlanan Sarı Saltık (Saltuk) Baba, XIII. yüzyılda Dobruca'ya ulaşarak İslamiyet'i Balkanlar ve çevre coğrafyalarda yaymaya çalışmış, bu mücadelesi efsanelerle karışarak günümüze kadar gelmiştir. Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına kurulan türbe ve tekkelerden biri Babaeski'dedir. Bu tekkenin doğrudan Sarı Saltık (Saltuk) Baba tarafından kurulduğunu söyleyen rivayetler var ise de, asıl kuruluş bölgenin Osmanlı Devleti tarafından fethinden sonra gerçekleşmiştir. 1480 yılından itibaren arşiv kaynakları ve ana kaynaklarda Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekke ve Türbesi hakkında bilgiler bulunmaktadır. XVI. yüzyıl arşiv kayıtları tekke hakkında hükümet tarafından ciddi bir soruşturma yürütüldüğünü göstermektedir. Ayrıca aynı yüzyılın ortalarından itibaren Batılı seyyahların tekke ve türbeyle ilgili izlenimlerine rastlanmaktadır. Bu konuda en geniş bilgiler XVII. yüzyılın ortasında, Evliya Çelebi'ye aittir. Evliya Çelebi o dönemde tekkenin Bektaşî dervişlerinin idaresinde olduğuna şahitlik etmektedir. Bektaşîlerin Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ni idareleri 1826 yılında Bektaşîliğin yasaklanmasına kadar sürmüştür. Bu tarihte Bektaşîlik yasaklanmış, tüm Bektaşî tekkelerinin kapatılması ve mal varlıklarına el konulması söz konusu olmuştur. Bu felaketten Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi de etkilenmiş, sadece türbe mahalli bırakılarak tekke yıktırılmış, eşyaları ve sair emlakı satılmıştır. Uzun yıllar yıkık halde kalan tekkenin türbe mahalli sırasıyla Sezai ve Nakşî şeyhlerin idaresine verilmiştir. XIX. yüzyılın ortalarında Rifai şeyhi Kalbi Baba'nın girişimleriyle ahşap olarak yeniden inşa edilen tekke 1880'lerde yeniden Bektaşîlere bırakılmıştır. Bu dönemde Kurban İsmail ve Hacı Rasih Hasan Dede gibi Bektaşî şeyhler tekkeyi idare etmiştir. Bu şekilde XX. yüzyıla ulaşan tekkenin Balkan savaşları sırasında şehrin Bulgarlar tarafından işgali sırasında yıkıldığı, türbe mahallinin ise 1925'te tüm tekke ve türbelerin kapatılmasının ardından kaderine terk edildiği, nihayet İstanbul-Edirne yolunun açılması sırasında tamamen yok olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada arşiv belgeleri ve ana kaynaklar ışığında Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekke ve Türbesi'nin tarihi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Edirne, Kırklareli, Babaeski, Bektaşîlik, Sarı Saltık (Saltuk) Baba.

Abstract

One of the most important figures in representing the Alevi and Bektashi faith and culture in the Balkans is Sarı Saltık (Saltuk) Baba. Sarı Saltık (Saltuk) Baba, who was also linked to the Rifā'î sect by Ibn Serrāc, tried to spread Islam in the Balkans and surrounding geographies by reaching Dobruđa in the 13th century, and this struggle has come to our day. Sarı Saltık (Saltuk) Baba was one of the tombs and lodges established in the name of Babaeski. Although there are rumours that this lodge was founded directly by Sarı Saltık (Saltuk) Baba, the actual establishment took place after the conquest of the region by the Ottoman Empire. From 1480 onwards, archives and main sources contain information about the Sarı Saltık (Saltuk) Dervish Lodge and Tomb in Babaeski. 16th century archival

* Geliş Tarihi: 18.01.2020, Kabul Tarihi: 13.04.2020. DOI: 10.34189/hbv.95.002

** Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Kastamonu/Türkiye, fahrimaden@kastamonu.edu.tr , ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8529-9165>

records indicate that the lodge was under serious investigation by the government. In addition, from the middle of the same century, Western travellers' impressions of the dervish lodge and the mausoleum have been encountered. The most extensive information on this subject belongs to Evliya Çelebi in the middle of the 17th century. Evliya Çelebi witnessed that the lodge was under the direction of the Bektashi dervishes at that time. The administration of the Bektashis Sarı Saltık (Saltuk) Dervish Lodge in Babaeski lasted until the banning of Bektashism in 1826. At this date, Bektashism was banned and all Bektashi monasteries were closed and their assets were confiscated. The Sarı Saltık (Saltuk) Dervish Lodge in Babaeski was also affected by this disaster and the lodge was demolished by leaving only the mausoleum; its belongings and other properties were sold. The mausoleum of the lodge, which had been ruined for many years, was given to the administration of the Sezāi and Naqshī sheikhs, respectively. The lodge, which was rebuilt in wood in the mid-19th century with the initiative of the Rifā'i sheikh Kalbi Baba, was left to the Bektashis again in the 1880s. Bektashi sheikhs such as Kurban İsmail and Hacı Rasih Hasan Dede ruled the lodge. In this way, it is known that the lodge, which reached the 20th century, was destroyed during the Balkan wars during the occupation of the city by the Bulgarians, and that the tomb area was abandoned to its destiny after the closure of all the lodges and shrines in 1925. It was finally destroyed during the opening of the Istanbul-Edirne road. In this study, in the light of archival documents and main sources, the history of the Sarı Saltık (Saltuk) Dervish Lodge and Tomb in Babaeski will be discussed.

Keywords: Balkans, Edirne, Kırklareli, Babaeski, Bektashism, Sarı Saltık (Saltuk) Baba.

1. Giriş

Balkanlarda Alevi ve Bektaşî inanç ve kültürünün temsil edilmesinde en önemli isimlerden biri Sarı Saltık (Saltuk) Baba'dır (Kiel, 2009: 148-149). Eldeki en eski kaynaklara göre 1263 yılında Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus'un girişimleriyle Anadolu'dan on iki bin çadır civarında Çepni boyuna mensup Türkmen ile Rumeli'ye geçerek Dobruca'ya ulaşan Sarı Saltık (Saltuk) Kaligra kalesi yakınlarında karaya çıkmış, daha sonra Babadağ şehri kurarak 1293 yılında vefatına kadar bölgede faaliyetlerde bulunmuştur (Yazıcızade Ali, 2009: 855; Kantar, 2014: 32-33)¹.

Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın yaşadığı döneme en yakın kaynak, vefatından yaklaşık 17-18 yıl sonra 1315'te İbn Serrac tarafından kaleme alınan, *Tüffahu'l-ervah*² adlı eseri olup, buna göre Sarı Saltık'ın müşidi Şeyh Mahmud³ adında bir zattır. Şeyh Ahmed er-Rifā'i'nin Irak Ümmi Ubeyde (Abide)'deki türbesini ziyaret ettiği sırada üveysi bir yolla kendisine bağlanan Şeyh Mahmud (Hayrani)'un himmetiyle Sarı Saltık, gayrimüslim topraklarını dolaşarak oradakileri Müslüman yapmıştır. Bu itibarla Sarı Saltık'ın tarikat silsilesinin Rifā'i tarikatına dayandırılabilmesi mümkündür. İbn Serrac Sarı Saltık (Saltuk) Baba hakkında Alevi ve Bektaşî yazılı kaynaklarından bir hayli farklı bilgiler vermektedir. "Saltuk et-Türki" başlığı altında verdiği bilgilerde gençlik yıllarında ona Şam'da çokça nasihat ettiğini, dolayısıyla Deşt-i Kıpçak bölgesine gelmeden önce Suriye'de bulunduğunu, küffara karşı sefere çıktığını, Kıpçakça "Sakçı (İshakça)" denilen bir beldede oturduğunu, etrafındaki insanlara liderlik yaptığını, Rifā'i tarikatı geleneğine mensup bir şekilde gayrimüslimler içinde faaliyet gösterdiğini, birçok kerametiyle çok sayıda kişinin ihtidasına vesile olduğunu, sufiyane bir hayat yaşayıp *müvelleh* bir derviş bulunduğunu, 70 yaşlarında Hicrî 697 (Miladî 1297-1298) tarihinde vefat ettiğini, vefatından sonra na'şının farklı ülkelere götürül-

mek istendiğini yazmaktadır (İbn es-Serrac, 2015: 65, 67, 319-327; Turgut, 2020: 152-153; Sarıkaya-Bardakçı-Gürkan, 2013: 79-85).

İbn Serrac'ın verdiği bilgiler ortaya çıkıncaya değin Sarı Saltık (Saltuk) Baba hakkında bilgi veren döneme en yakın kişi İbn Batuta idi. İbn Batuta'nın verdiği kısa bilgi şöyledir: "Nihayet Baba Saltuk (Baba Saltuk) adıyla bilinen ve Türklerin yaşadıkları toprakların sonu olan kasabaya geldik. Baba, Berberilerde olduğu gibi eb (Baba) anlamına geliyor. Yalnız bura ahalisi 'b' harfini daha tok ve sert ('p' harfi gibi) telaffuz ediyorlar. Onların inançlarına göre Baba Saltuk 'mükaşif' yani olağanüstü güçlere sahip, kerametli biriymiş. Lakin hakkında söylenenler dinin temel prensipleriyle bağdaşmamaktadır." (İbn Battûta Tancî, 2010-I: 986) İbn Batuta'nın asıl notlarının kaybolması sebebiyle seyahatnamesinde Sarı Saltık (Saltuk) hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak seyyahın Sarı Saltık (Saltuk)'ın ölümünden yaklaşık elli yıl sonra yaşadığı yerlere gittiği (1332 yılında) ve Sarı Saltık (Saltuk) isminin kısa zamanda bölgede bir "kült" haline geldiği anlaşılmaktadır (İbn Battûta Tancî, 2010-I: 33; Tuğrul, 2014: 121).

Günümüz araştırmalarında, özellikle Ahmet Yaşar Ocak'ın eserlerinde Sarı Saltık (Saltuk)'ın müriti Barak Baba'dan hareketle Kalenteri meşrep olduğu sonucuna varılmıştır (Ocak, 2002: 76-78). Ayrıca Ocak, İbn Serrac'ın *Tüffahu'l-ervah* adlı eserinde Sarı Saltık (Saltuk)'ın müritlerinden Seyyid Behramşah el-Haydari'den bahsetmesinden ve yine Arap kaynaklarında Haydarilerin Kalender meşrep sufiler olarak gösterilmesinden hareketle aynı sonuca ulaşmıştır (Ocak 2014: 47-48)⁴. Bununla birlikte Köprülü, Gölpinarlı ve Babinger gibi yerli ve yabancı araştırmacılar, Sarı Saltuk'un meşrebine işaret etmek için Şii-Batını veya Bektaşî sıfatlarını kullanmakta ve onu Şamanlara benzeterek tasvir etmektedirler. Yukarıda zikrettiğimiz Sarı Saltık (Saltuk)'a en yakın kaynak olan İbn Serrac onu *müvelleh* bir derviş olarak tanımlamaktadır. İbn Serrac'a göre Sarı Saltık (Saltuk), uzun müddet gezgin bir derviş olarak yaşamış, sonra bir zaviye edinip zaviyenin şeyhlik makamına oturmuştur. Şeyhlik makamına oturduktan sonra kendisinden veleh halleri (vecd ve cezbe, haşhaş yemesi ve Şamanlar gibi şifacılık yönü olması) sadır olduğunu beyan etmiştir. Bu itibarla Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın eldeki bilgi ve menkıbeler ışığında Kalenteri veya Haydari şeyhi olduğu tespit edilmektedir (Öztürk, 2011: 231-238).

Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi'nde ve *Saltukname*'de anlatılan menkıbelere göre bölgede hem manevi hem maddi liderlik yapan Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Yesevi ve Bektaşî inanç ve kültürünü Dobruca'dan Arnavutluk'a kadar neredeyse tüm Balkanlarda temsil etmiş, gezdiği yerlerde müritler yetiştirmiş ve böylece Bektaşîliği yaymıştır. Böylece Alevilik ve Bektaşîlik Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan Anadolu'ya gelip Sulucakaraöyük'e yerleştiği ve bir zaviye kurup halifeler yetiştirdiği XIII. yüzyılda, onunla birlikte Horasan'dan gelen Abdalan-ı Rum ve Gazıyan-ı Rum dervişleri ile gerek Anadolu'da gerekse Balkanlarda İslamiyet'i yayan eren-evliya kültürünün oluşması süreci başlamıştır. Velayetname'ye göre Sarı Saltık (Saltuk) Baba,

Hacı Bektaşî Veli tarafından bölgeye gönderilmiştir. Asıl ismi Şerif Hızır veya Muhammed Buhari olan Sarı Saltık (Saltuk) Baba, inanışa ve rivayetlere göre Hacı Bektaş Veli tarafından kendisine tahta kılıç kuşatılarak “Saltık seni Rum ülkesine saldı” (*Velayetname Menakıb-ı Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli*, 2016: 46)⁵ diyerek Balkanlara gönderilen, çeşitli kerametler zuhur ettirerek İslam’ı ve Türklüğü Balkanlarda yayan önemli bir şahsiyettir. Özellikle Arnavutlar ve Slavlar arasında İslamiyet’in adeta propagandasını yapmıştır (Okic, 2015: 29-30).

Sarı Saltık (Saltuk)’tan elli yıl sonra yazılan İbn *Batuta Seyahatnamesi* başta olmak üzere hakkında *Yazıcızade Tarihi*, *Saltukname* ve XVII. yüzyılda *Evlîya Çelebi Seyahatnamesi* gibi kaynaklarda da bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre Hacı Bektaş Veli, Sarı Saltık (Saltuk)’ı Balkanlara gönderirken yanına tahta kılıcın yanı sıra bir seccade ile iki arkadaş vermiş, Sarı Saltık (Saltuk) bölgedeki insanları Müslüman yapmak ve Bektaşî kültürünü yaymak için türlü mücadeleler vermiştir. Bu mücadelede Sarı Saltık (Saltuk)’a eşlik edenler arasında Hacı Bektaş Veli’nin yol arkadaşlarından Kızıldeli Sultan ve Otman Baba gibi Horasan erenleri de bulunmaktadır. Sarı Saltık (Saltuk), Rumeli’de Babadağ’ına yerleştikten sonra diğer bölgelere de İslamiyet’i yaymaya ve tekkeler kurmaya çaba göstermiştir. Bu itibarla zikredilen zatlara ilave olarak Rumeli’de Alevi ve Bektaşî inancına ait ilk tekkeler Sarı Saltık (Saltuk) (Yazıcızade Ali, 2009: 855) ve Akyazılı Sultan tarafından açılmıştır. Sultan I. Bayezid döneminde Rumeli’de fetihlere katılan Seyyid Ali Sultan, 1397 yılında Dimetoka’da bir tekke kurmuş, Kızıldeli ismi verilen bu tekke zamanla Bektaşî tarikatının en büyük tekkelerinden biri haline gelmiştir⁶. Rumeli’de Bektaşilik en fazla Arnavutlar arasında yayılmış, Arnavutların meskûn oldukları Yanya, Kosova ve Manastır çevresinde pek çok tekke açılmıştır. Menkıbevi anlatımlara göre bu bölgede Bektaşilik ilk olarak Osmanlı’dan önce yukarıda da izah edildiği üzere Sarı Saltık (Saltuk) tarafından temsil edilmiştir (Yazıcızade Ali, 2009: 855; Kiel, 1980: 34).

Evlîya Çelebi, XVII. yüzyılda “Sultan” olarak andığı Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın türbe ve tekkelerinin Rumeli’de yedi yerde, Babaeski (Batorya), Babadağı (Boğdan-Bozova Kalesi) ve Kaligra (Dobruca-Varna-Bulgaristan)’nın dışında Moskova, Leh (Daniska iskelesi), Çeh (Proniçe-Pızovniçe şehrinde) ve İsveç (Piyvançe-İsfeçe şehrinde)’de bulunduğunu nakletmektedir (Evlîya Çelebi, 1999-II: 74; Kantar, 2014: 72-73). Ahmet Yaşar Ocak yaptığı araştırmada Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın hayatta iken üç tekke açtığını (Babadağı, Kaligra ve Kırım), diğerlerinin onun adına daha sonra açıldığını ifade etmektedir (Ocak, 2002: 103-107).

Kırım’da Baba Saltık (Saltuk) kasabasındaki tekke II. İzzeddin Keykavus’un Berke Han tarafından Bizans esaretinden kurtarılıp Türkmen aşiretiyle Dobruca’dan Kırım’a göçürüldüğü zaman, Kefe yakınlarında, Soğdak civarında kurulan ikinci Baba Saltık kasabasında bulunuyordu. *Saltukname*’ye göre Sarı Saltık (Saltuk) Moskova diyarına yaptığı gazalarda bu zaviyesini üs olarak kullanmıştır (Ocak, 2002: 69-70, 107).

Sarı Saltık (Saltuk)'ın Babadağı'nda kurduğu tekkeye Sultan II. Bayezid cami, medrese, imaret, kervansaray, han, hamam yaptırıp, yüz adet dükkan ile pek çok köyün gelirini vakfederek o sırada Rumeli'de faaliyet gösteren Bektaşî şeyhi Kıdemli Dede'yi şeyh tayin etmişti. Böylece tekke büyümüş ve bölgedeki en önemli tekke haline gelmişti⁷.

Dobruca'daki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi (Yılan Baba) ise Karadeniz'in kıyısında, Kaligra mağaralarının olduğu bölgede bulunuyordu. Evliya Çelebi, seyahatleri sırasında Karadeniz'de bir fırtınaya tutulup, bu tekkeye sığınarak sekiz ay burada kalmıştı. Dobruçalı Ali Muhtar tarafından yaptırılan, pek çok hücre ile yazlık ve kışlık iki meydan odası bulunan tekkede o dönemde yüzden fazla ilim ve fazilet ehli Bektaşî dervişi barınıyordu. Ayrıca tekkenin gelen ve gidene yemek verilen ve benzerine çok az rastlanılan çok büyük bir mutfak vardı (Evliya Çelebi, 1999-II: 72, 74-75).

Balkanlarda Sarı Saltık (Saltuk)'ın adına tekke kurulan yerlerden bir diğeri de İşkodra'daki Akçahisar (Kruya) kazasıdır. Zaman içerisinde halkının da neredeyse tamamı Bektaşî olan Kruya'daki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi şehrin yanı başındaki dağın zirvesindedir (Hasluck, 1929-II: 549-550; Küçük, 2006: 95-96). Arnavutluk coğrafyasında Makedonya'da Ohri gölü kenarındaki Sveti Naum Manastırı (Keşişhanesi)'nda da Sarı Saltık (Saltuk) mezarı vardı (BOA, HR.TH., 321/56; BOA, HR.TH., 321/81; BOA, DH.ŞFR., 354/50; Şemsettin Sami, 1311: 2916). Yine Hersek sancağının Mostar kazasında Blagay köyünde Buna nehrinin bir köşesinde⁸, Polonya Gdansk (Daniska-Danzing), Eflak, Moldova (Boğdan), Çekoslovakya-Bohemya, Macaristan (Üngürüs), Hırvatistan (Beravati), İspanya (Demir, 2015: 162-166, 171-175), Yunanistan'ın Korfu (BOA, EV.MH, 1632/63; BOA, EV.MKT, 660/52; Okiç, a.g.e, 2015, s.28) ve Eğriboz (Engin, 2014: 96) adasında Sarı Saltık (Saltuk) makam, türbe ve tekkeleri faaliyete geçirilmiştir. Bunlara ilave olarak "Kosova'da Dragaş'a yakınlardaki Plava köyünde, Jur köyünde, Virmiça-Dragaş kavşağının sağında, Paştrik Dağının tepesinde (Nahiye-i Has), Yakova-İpek arasındaki Pirlepe (Prilep) köyünde Sarı Saltık (Saltuk) makamları vardır. Bunlardan İpek beldesinde bulunan ve her yıl 2 Ağustos'ta büyük kutlamalar yapılan türbe sarılık hastalığına yakalananların ziyaret ettiği bir mekandır." (Kiel, 2009: 149) Ayrıca Kosova bölgesinde İpek-Piriştine arası Köşk köyünde, İpek Zeynel Ağa Ovası'nda, Djakovica (Yakova)'da, Metohiya-Pec şehrinde ve Prizren'de Sarı Saltık (Saltuk) makam, mezar ve türbeleri vardı (Ocak, 2002: 69-70, 107; Demir, 2015: 183-186).

Anadolu'da da çok sayıda Sarı Saltık (Saltuk) isminde türbe ve tekke bulunmaktaydı. "Türkiye sınırları içinde de birçok yerde Sarı Saltık (Saltuk) türbeleri vardır. Bunlardan Tunceli Hozat'ta⁹ aynı adla anılan tepedeki türbe Aleviler için önemli bir ziyaretgahtır. Diyarbakır'da şehrin merkezinde Urfa kapısında¹⁰ Gülşeniler Tekkesi diye bilinen tarihi yapılar arasında ona ait bir türbe mevcuttur. Niğde Bor'daki¹¹ türbe edebi kaynaklarda adından bahsedilen bir ziyaretgahtır. Bektaşî kaynaklarına göre bu türbe Sarı Saltık (Saltuk)'un Anadolu'yu dolaşmaya gönderdiği oğlu İbrahim Saltuk'a

aittir... İznik'te şehir dışındaki özel bir arazide dört sütun üzerine kurulu etrafı açık bir başka türbe daha bulunmaktadır ki hacca gidenler tarafından yolculuk öncesi ziyaret edilmektedir. Manisa Alaşehir'de (Yeşilyurt) Şeyh Sinan Camii yakınında da Sarı Saltık (Saltuk) adına bir türbe vardır. İstanbul'da Rumelifeneri binası içindeki sanduka ve kitabeli kabrin de Sarı Saltık (Saltuk)'a ait olduğuna inanılmaktadır." (Kiel, 2009: 149) Bunlara ilave olarak İznik, Sinop (Durağan Yağlıbasan köyü), Kazdağı, Sivas'ın Koyulhisar Bahçe köyü Delmece Yaylası, Zara ilçesi Araplar ve Zoğallı köyleri, Kayseri Sarız ilçesi Darıdere köyü, Çanakkale Sarıca ve Çınarlı köylerinde Saltık (Saltuk)'a ait makam, mezar ve türbelerinin bulunduğu tespit edilmiştir (Demir, 2015: 191-213; Abiha Çağlar, 2011: 134)¹².

Tüm bu yer ve bölgelerin dışında Kütahya, Lapseki, Çorum-Mecitözü ilçesi gibi yurtiçinde Sarı Saltık adıyla açılan tekkelere rastlandığı gibi Mısır ve İran'ın Hoy şehrinde de Saltuk, Pir Saltık, Baba Saltık adlarıyla kurulmuş ve faaliyet göstermiş tekkeler görülmektedir (Demir, 2015: 217-232).

Öte yandan Selçuklu sultanları tarafından XIII. yüzyılda destek gören Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan sonra türbe ve tekkelerinin onarılması ve yaşatılması noktasında Osmanlı hükümdarlarınca da yardım görmüştür. Arşiv kayıtları ve kaynak eserler bizzat Osmanlı sultanlarının Sarı Saltık (Saltuk) ismiyle kurulan ve faaliyet gösteren tekkelere vakıf malları bağışlandığını ve tamir masraflarının karşılandığını göstermektedir. Özellikle Cem Sultan tarafından Ebülhayr Rumi'ye 1480 yılında Sarı Saltık (Saltuk)'ın hayatı ve menkıbeleri (*Saltukname*) yazdırılmış, Sultan II. Bayezid tarafından türbeleri ziyaret edilip buralara emlak bağışlanarak vakıflar kurdurulmuş, bilhassa Babadağı'ndaki tekke 1484'te külliyeeye dönüştürülmüştür (Turgut, 2016: 297). Yine XVI. yüzyıl başlarında Sultan II. Bayezid'in desteğiyle Bektaşiliğin teşkilatlı bir yapıya kavuşmasından sonra Sarı Saltık (Saltuk) türbe ve tekkeleri Bektaşî tarikatına bağlanmıştır. Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın Bektaşîler tarafından benimsendiğini gösteren en önemli delillerden biri, Anadolu'da dilden dile dolaşan Bektaşî cönklerinde ona özel yer ayrılmasıdır (Kaya, 2012: 15-17).

İlerleyen süreçte üst düzey Osmanlı devlet adamlarının Sarı Saltık (Saltuk) Baba'ya karşı ilgi ve alakaları artarak devam etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman 1538 yılında Boğdan seferine giderken Sarı Saltık (Saltuk)'ın Babadağı'ndaki umumi hürmet gören türbesini ziyaret edip hayır ve hasenatta bulunduktan sonra ortalıkta dolaşan rivayetlerin de tesiriyle Şeyhülislam Ebusuud Efendi'den Sarı Saltık (Saltuk) hakkında fetva istemiştir. Şeyhülislam'ın verdiği fetva kısaca şu şekildedir: "Eimme-i selef bu meselede ne buyurlar ki Sarı Saltık (Saltuk) dedikleri şahıs evliyauillahtan mıdır? beyan buyurulup musab oluna. El-cevab: Riyazet ile kadid olmuş bir keşiştir. Ebu's-suud." (Okıç, 2015: 34-35)¹³ Bu fetva üzerine çeşitli tartışma ve yorumlar yapılmış, müsbet ve menfi sonuçlara ulaşılmıştır (Okıç, 2015: 19-253). "Perhiz ile zayıf düşmüş keşiş" ifadesi sanki onun evlenmeyip manastırda yaşayan; Hristiyan bir din adamı olduğu intibasını oluşturmuştur (Kantar, 2014: 82). Bununla birlikte bu fetvayı

aldıktan sonra döneminde Kanuni Sultan Süleyman'ın Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın türbesine karşı olumsuz bir tavrı tespit edilmemektedir. Ayrıca fetvayı türbeyi ziyaretten sonra aldığı için fetvayı önceden alsaydı tavrının ne olacağı, ziyaretten vazgeçip geçmeyeceği bilinmediğinden bu konudaki yorumlar yersizdir. Ancak aşağıda da izah edildiği üzere, XVII. yüzyılda Vani Mehmet Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde bölgedeki Kamber Baba Türbesi verilen fetva ile yıkılmıştır.

2. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Türbe ve Tekkesi

Bu tekkenin kuruluşu ve eski devirleri hakkında detaylı bilgi yoktur. Tekkeyle ilgili yapılan araştırmalarda yerinin Babaeski'de Hacı Hasan mahallesinde, Mimar Sinan yapısı Cedid (Semiz) Ali Paşa Camii ve Gülveren Baba Türbesi yakınında, Osmanlı köprüsünü geçtikten sonra, sağ tarafta yüz metre ötede olduğu belirtilmektedir (Öztabak, 2015: 3, 6). Tekkenin kurulduğu civarda bir de Saltık adıyla (Hasluck'un Saltuklu olarak zikrettiği) köy kurulduğu Osmanlı mühimme kayıtlarından ortaya çıkartılmıştır (Ocak, 2002: 114).

Saltukname yazarı Ebu'l-Hayr-ı Rumi'ye göre Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın on iki yerdeki mezarı/makamı olup asıl mezarı ise Babaeski'dedir (Demir, 2015: 186)¹⁴. 1480 yılında yazılan *Saltukname*'ye göre Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın Babaeski'deki makamları ve tekkesi o sırada hâlâ mevcut olup, tekkenin çok sayıda koyunu ve sığırı vardı. Sarı Saltık (Saltuk) Baba sık sık Babaeski'yi ziyaret edip son zamanlarını da burada geçirmiştir. Necati Demir'de bulunan *Saltukname* nüshasında onun Babaeski'de vefat ettiği ve halk tarafından cenaze namazı kılınarak Babaeski'de buradaki kilisenin altına defnedildiğinin yazılı olduğunu bildirir. Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Babaeski kasabasını fethetmiş, ancak onun vefatından sonra gayrimüslimler burayı tekrar almışlar, Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın yaktığı çerağı (mumu) söndürmek istemişlerdi (Demir, 2015: 187-189).

Babaeski (Baba-i Atik) ya da Eski Baba olarak anılan yerleşim yeri ismini Sarı Saltık (Saltuk) Baba'dan almış olmalıdır. Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Selçuklular döneminde yaşadığı için "Eski Baba" adını almıştır (Öz, 2001: 230; Şimşek, 2007: 216). Ayrıca buraya "Eski" isminin verilmesinde Dobruca'daki Baba (Babadağı) ile aynı ismi taşımış olması dolayısıyla birbirine karıştırılmaması içindir (Ocak, 2002: 109).

Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) tekke ve türbesi, *Saltukname*'de onun belli başlı dört ana mekanından ve faaliyet üssünden biri olarak gösterilmiştir. Ocak'a göre bu tekke sonradan Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına ve onun ismiyle kurulmuştur. Bu sebeple bu tekkenin Babadağı, Kaligra ve Kırım'daki üç tekke gibi doğrudan Sarı Saltık (Saltuk) Baba ile bağlantısı olmamıştır. Edirne'nin fethi ve buraya Müslüman nüfusun yerleşmesi ancak 1361 veya 1363 tarihlerinden sonradır. Bu sebeple Babaeski'deki tekkenin ancak Edirne ve çevresinin fethinden sonra buralara yerleşen, vaktiyle Sarı Saltık (Saltuk)'ın göç ettiği Karesi havalisi kökenli dervişler arasında yaşayan Sarı Saltık kültü sebebiyle, onunla irtibatlandırılmıştır. Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi zikre-

dilen dervişler tarafından buradaki eski Saint Nicolas (Aya Nikola) Manastırı'ndan çevrilmiştir. *Saltukname*'ye göre Sarı Saltık (Saltuk) kiliseyi zaviye haline getirip devamlı buraya gelip konaklamıştır (Ocak, 2002: 107-108).

Ocak *Saltukname*'ye dayalı olarak tekkenin kuruluşunu şöyle anlatmaktadır: “Sarı Saltık Enderiyye (Edime) şehrini kuşatmağa gelmiş ve içindeki gayrimüslimleri sulh yoluyla Müslüman olup şehri teslim etmeğe çalışmıştır. Sonunda şehir gayrimüslimlere, kale Sarı Saltık'ta kalır. Kaledeki büyük kiliseyi cami haline getirirler ve bitişigine de bir zaviye yaparlar; yanındakilerden bir kısmı oraya yerleşir. Sarı Saltık buraya her geldiğinde bu zaviyede ikamet ederdi. Sonra oradan başka bir hisara gelirler. Buradaki manastırda ise kırk rahip kalmaktadır. San Saltık ve rahipler ayrı ayrı o gece rüyalarında Hz. Muhammed'i görürler. Hz. Muhammed Sarı Saltık'a burada 'İslam'ın çerağını yandırmasını', ileride buraların Müslüman olacağını bildirir. Rahiplere ise, oğlunun (San Saltık'ın) oraya geleceğini, o geldiğinde Müslüman olmalarını, oğlunun mezarının da orada bulunacağını söylemiştir. Ertesi günü birbirlerine rüyalarını anlatınca, rahipler bir şartla Müslümanlığı kabul edeceklerini bildirirler: Sarı Saltık burada ebediyen sönmeyecek bir 'çerağ' yandıracaktır. Sarı Saltık istendiği gibi çerağı yandırır. Çerağı söndürmeye muvaffak olamayan rahipler topluca Müslüman olurlar. Başkanları İstefan da aynı rüyayı görmüştür. Böylece Sarı Saltık onun adını da İsmail koyar; manastırı cami, daha doğrusu tekke yapar.” (Ocak, 2002: 108)

Ahmet Badi Efendi *Riyaz-ı Belde-i Edirne* adlı eserinde Sarı Saltık adlı zatın memleketi, kimin soyundan olduğu, hangi tarihte doğduğu, Babaeski'ye ne zaman geldiği, hangi tarikata mensubiyeti ve vefat tarihine dair bir kayda rastlamadığını belirtmektedir. Ayrıca Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) kabrinin ayakucunda mefruş bir taş parçasına kazınmış bir el resmi gördüğünü ve Hristiyan milletinin bu kabri “Aya Nikola” diye yad ettiğini, her sene Aya Nikola yortusunda Hristiyanların tekkeyi ziyaret ettiklerini, bunun sebebinin anlaşılamadığını ifade etmektedir¹⁵. Bedri Noyan kaynaklardan hareketle burada Sarı Saltık Baba'nın sırlanmış olduğu söylentisi yanında eskiden bu tekkenin yerinde Aya Nikola Kilisesi'nin bulunduğunu, tekke ve yaturın bu kilisenin üzerine inşa edildiğini ifade etmektedir. Bu sebeple türbe hem Müslümanlar hem de Hristiyanlar tarafından ziyaret edilmektedir (Noyan, 2002: 53).

Öte yandan Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi hakkında bilgi verilen en eski kayıtlardan biri 1483 yılında yazıldığı tespit edilen *Otman Baba Velayetname*'sidir. *Velayetname*'ye göre Sarı Saltık (Saltuk)'ın ikamet edip çerağ uyandırdığı Babaeski'ye Otman Baba (1378-1478) da seyahat etmiştir. Bu rivayetten anlaşıldığı kadarıyla Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın Babaeski'de kurduğu tekke ve uyandırdığı çerağ Otman Baba tarafından XV. yüzyılda ziyaret edilmiş, yaklaşık iki asırdır burada verilen manevi hizmet Otman Baba tarafından da desteklenmiştir. Olay *Velayetname*'de şu şekilde anlatılmaktadır: “[B]ir nice günden sonra Babaeskisi'nde zahir oldu kim ol yere Sarı Saltık (Saltuk) hazretleri gelmiş idi. Ve ol zat-ı muhteremin ol

şehirde bir çerağı yanar imiş. Henüz fitili ol fitil idi kim kendi mübarek eliyle yakmış idi. Pes çün ol kutb-ı alem ol araya yetiştii. Dahi ol çerağa bir nazar saldı. Ol saat ol çerağ dinlendi. Çün üzerindeki hakimler bu sırrı gördüler, dem-beste kaldılar kim bu kimse aceb ne kişidir, kim bu nevi keramat-ı velayet izhar eyledi dediler. Pes ol arada ol kan-ı velayet cevaba gelüp ayıttı kim: Bu çerağı yakan Sarı Saltık ve server-i cihan benem dedi. Ve tekrar ol kan-ı velayet ol çerağa nazar eyledi. Ve ol dinlenen fitil geri ziya verip yandı. Çün bu alamet ü velayeti ol kan-ı velayetten ol hakimler gördüler. Nazarında yüz yere urup naz u niyazlar ettiler. Ve bildiler kim ol kan-ı velayet iki cihanın sırrı ve serveridir” (*Otman Baba Velyetnamesi (Tenkitli Metin)*, 2007: 2)

1530 tarihli Rumeli vilayeti muhasebe defterinde bölge Babaeski adıyla anılmaktadır (Demir, 2015: 225). Ayrıca kaynaklarda Sarı Saltık (Saltuk)’ın Babaeski’de Saint Nicolas (Aya Nicola) Manastırı’na tekkeye çevirip vefatının ardından buraya defnedildiği belirtilmektedir. Avrupalı seyyahların ve araştırmacıların XVI. yüzyıldan itibaren Babaeski’deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesini ve Türbesi’ne uğradıkları ve eserlerinde yer verdikleri anlaşılmaktadır. 1567 yılında İtalyan asıllı Avusturya elçisi Antonio Pigafetta, bu tekkeyi ziyaret etmiş, tekke içerisindeki eşyanın kedisine tuhaf geldiğini belirtmiş ve buranın aslında Saint Nicolas’ya adanmış bir manastır olduğunu belirtmiştir (Ocak, 2002: 108). Tekke hakkında bilgi veren bir diğer Batılı, Avusturya elçilik heyetinde görevli Alman ilahiyatçı Stephan Gerlach’dır. 1578’de İstanbul’dan geri dönerken bu tekkeye uğramış ve eskiden Saint Nicolas Manastırı olan yapının Türklerin elinde olduğunu, tekkede sırtlarında koyun postu olan Kalenderi dervişlerinin ikamet ettiğini, türbede iri taneli tespihler, geyik boynuzları, bazı eski kesici ve delici silahlar, şamdanlar, levhalar gibi eşyalardan bahsedip Eski Baba hakkında bilgi vermektedir. Yine 1587 yılında İstanbul’a gelen Avusturya heyetindeki Alman eczacı Reinhold Lubenau, seyahatnamesinde tekkenin Saint Nicolas’ya ait bir eski manastır olduğunu, o sırada ise burada Sares Soldak (Sarı Saltık) adlı bir Hristiyanın mezarının bulunduğunu yazmıştır. Bu üç Avrupalı şahidin birden Saint Nicolas’dan bahsetmeleri, hatta Sarı Saltık’ın Hristiyan olduğunun söylenmesi, onun Saint Nicolas ile özdeşleştirilip Hristiyanlığa mal edildiğini göstermektedir (Ocak, 2002: 109). Sözüünü ettiğimiz XVI. yüzyılda burada sırtlarında koyun postu olan dervişler ikamet ediyordu. Ayrıca zaviyede geyik boynuzları bulunuyordu (Turgut, 2020: 160).

Bu batılı seyyahların gelip geçtiği ve Sarı Saltık (Saltuk) Baba’yı Hristiyanlıkla özdeşleştirdikleri dönemde, Ağustos 1583 tarihinde Babaeski kadısına yazılan yazıda bu kasabada olan Sarı Saltık (Saltuk) Baba Zaviyesi’ne Sultan Bayezid’in vakfettiği arazi üzerine eskiden bina olunandan başka bir takım yeni halvethane ve zaviyeler yaptırıldığı belirtilerek, bu sonradan yaptırılanların yıkılmasına fetva verilerek yıktırılmaları söz konusu edilmiştir (BOA, A.DVNSMHM.d., 51/226). Ancak yeni binaların tekkenin ihtiyacı sebebiyle yaptırıldığı muhakkaktır. Keza gelen gidenleri ağırlayacak yer olmadığı ve güçlük çekildiği Ahmet Refik tarafından yayınlanan belgede açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda tekkeye yeni binaların yapılmasına mani olunması manidardır. Ahmet Refik’in *Onaltıncı Asrda Rafizilik ve Bektaşilik* adlı ese-

rinde Babaeski kadısına yazılan hüküm şöyledir: “Baba kadısına hüküm ki, adı geçen kasabada Sarı Saltuk Baba Zaviyesi’ne, ceddin Sultan Bayezid Han’ın vakıf eylediği yerlerin üzerine ihtiyaç oldukça bina olunandan başka, bazı bazı kimseler, Müslümanların sadakaları kendilerine olmak ümidiyle, vakıf yerlere halvethane ve zaviye bina etmekle, adı geçen tekkede hizmet eden mücavir (komşu) dervişlere dahi gelen gidenleri ağırlayacak yerler bulunmayıp, çok sıkıntı çekilip, darlık olmakla, tekkede kalıp hizmet eden mücavirler dahi perakende olup, vakfa ziyade zarar olmakla, sonradan eklenen zaviye ve halvethanenin yasaklanması yasal olduğuna dair şer’i fetva ibraz olunmakla, fetva uyarınca amel olunmasını emredip buyurdum ki, buyruğum vardıkta, bizzat adı geçen zaviyenin üzerine varıp, teftiş edip ve bu konuda olan fetva ya dahi nazar edip göresin. Açıklandığı gibi, önceki durumuna aykırı sonradan zaviye halvet üzere bina olunmakla, zarar ve sıkıntı olduğu doğruysa, şer’i fetva gereğince amel edip, yasa ile zarar ve yasadışılığı ortadan kaldırasın. Mehmet adındaki sofuya verildi. 2 Şaban 991 (21 Ağustos 1583).” (Ahmet Refik, 1994: 114)

Aziz Altı XVI. yüzyıla ait bir arşiv kaydına dayanarak buranın “zaviye-i Sarı Saltuk Baba” şeklinde kayıtlı olduğunu, tekkede Ali isminde bir zaviyedar ile Mehmet isminde bir hizmetkar ile toplam 7 kadar dervişin bulunduğunu tespit etmektedir. 1620 yılında ise Seyyid Abdullah, Salih, Karaca, Ahmet ve Mustafa isminde zatlar zaviyedarlık makamını müştereken işgal ediyorlardı. Muhtemelen bu kişiler arasında aynı yıl bir zaviyedarlık çekişmesi yaşanmıştı (Altı, 2019: 162).

XVII. yüzyılın önemli şahitlerinden Evliya Çelebi, Sarı Saltık (Saltuk) Bey’in Pirevedî yakınında vefat ettiğinde, eski vasiyeti üzerine cenazesinin yedi adet tabuta konularak her biri bir tarafa götürülürken Edirne kralının da “Bu adam bizdendir” diye Saltık (Saltuk)ın naaşını getirip Babaeski’de defnettirmiştir. Buna dayanılarak kasabaya Babaeski denilmiştir (İpek, 2014: 2)¹⁶. Seyahatname’de ilgili bölüm şöyledir: “İdrivne kralı bir tabut alıp Edirne kurbunda Baturye nam şehrın manastırında defn ettiler kim hâlâ Babaeskisi nam kasaba şehr-i azim idi. Anda medfundur kim deyr-i kadimdir. İla yevmina haza çerağları sönmemiştir. İstanbul’dan Edirne’ye giderken ziyaretgahlardır kim Babaeskisi namıyla şöret bulmuştur.” (Evliya Çelebi, 1999-II: 74)

Yine Evliya Çelebi 1651 yılında ziyaret ettiği Babaeski’deki türbenin şehrin doğusunda Ali Paşa Camisi tarafında, bir bağ-ı gülistan içinde olduğunu belirtmektedir. Seyyaha göre Babaeski kasabasındaki Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın XVII. yüzyılda canlı bir tekkesi ve aynı zamanda İstanbul’dan Edirne’ye gidenler için bir ziyaret yeri idi. Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın vefatında yedi tabutu hazırlanmış, bunlardan biri Edirne kralı Yanko tarafından Babaeski’ye getirip defnedilmiş, daha sonra buraya tekke de inşa edilmişti. Vakıf malları ve dervişleri az olmakla birlikte bu tekke, nehir kenarında, çevresi bağlarla kaplı, gülistanlık bir yerdedi. Tekkeye çevreden pek çok yardım gelirdi. Ancak vakıfları haris kimselerin eline geçmişti. Evliya Çelebi’nin anlattığı efsanelere göre Babaeski’deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın türbesi

inşa edildiğinden beri çerağının ateşi sönmemişti. Birkaç defa Yahudiler bir araya gelip çerağı söndürmek istemişler, ancak nefesleri tutulmuştu. Bu keramet karşısında Yahudilerden biri Müslüman olup, IV. Murad döneminde burada türbedarlık etmişti. XVII. yüzyılda türbenin hizmetçileri bu kandile yağ koyarak çerağı söndürmemeye gayret etmekteydiler. Ayrıca burada Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın dışında, zahir ve batın ilimlerinde kemal sahibi olmuş, güzel yazı yazmakta hünerli Şeyh Mahmud Şuhudi'nin de türbesi bulunmaktaydı.

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk)'ın türbe ve tekkesinin yanı sıra I. Murad ile birlikte Edirne'nin fethinde bulunmuş, Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın kırk halifesinden biri olan uzun ömür sürmüş Baba Sultan'ın tekke ve türbesi de vardı. Bağlık ve gülistanlık bir mesire yerinde olan bu kadim tekkenin, sadece birkaç tevekkül ehli, fakr u faka sahibi Bektaşî dervişi bulunuyordu¹⁷.

Evliya Çelebi'nin çağdaşı ve 1652'de buradan geçmiş olan İngiliz seyyah Robert Bargeve türbenin Türklerin Sarı Saltık (Saltuk) Baba dedikleri zata, Rumların Aghios Nikolas (Saint Nicolas) adındaki azize ait olduğuna inandıkları bilgisini tekrar ederken, yine İngiliz kökenli seyyah John Covel, Evliya Çelebi ile neredeyse aynı bilgileri vermektedir. Covel 1675 yılında gerçekleştirdiği ziyaret sırasında tekkede çok az sayıda dervişle karşılaşmıştır (Hasluck, 1929: 762; Ocak, 2002: 109-110).

Bedri Noyan'a göre bu tekkede Kamber Baba adında bir zata ait yatır vardır. Noyan, Hammer'den yaptığı alıntı ile bu tekkede yatan velinin Kamber Dede namıyla halk arasında meşhur olduğunu, halkın bu zata çok düşkün ve aşırı derecede bağlandığını ifade etmektedir. Halk türbeyi saygı ile ziyaret eder ve adaklar adardı (Noyan, 2002: 53). 1667 yılında Babaeski'deki Kamber Baba Türbesi, ilmiye mensuplarından Vani Mehmet Efendi'nin burada bazı cahillerin sade halkı ifsat ettiklerini ve türbeden yardım dileyerek şirke düştüklerine dair fetva vermesiyle türbe yıktırılmıştır (Mehmed Raşid, 1282: 139-140; Hammer, 1947: 173). Bununla birlikte XIX. yüzyıla ait arşiv kayıtları Havsa kazasında Kamber Baba isminde bir tekkenin varlığına işaret etmektedir (BOA, Y.PRK.UM, 27/14; BOA, Y. PRK.UM, 28/38).

Arşiv kayıtlarından XVIII. yüzyılda Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin postnişinlerini takip etmek mümkündür. 1730 tarihli kayıta türbedarlık vazifesini Abdürreşit isimli zatın yürüttüğü tespit edilmektedir (VGMA, Defter nr. 243, s.128). Bundan bir sonraki kayıt tekkeye postnişinlerin Hacı Bektaş Veli Asitanesi seccadenişinleri tarafından atandığını göstermektedir. Bu durumda sözünü ettiğimiz dönemde tekke Bektaşî dervişleri tarafından idare edilmektedir. Vakıf arşiv kayıtlarında 1744 yılında böyle bir zaviyedarlık değişikliği görülmektedir. O tarihte zaviyedar Şeyh Mustafa bin Osman'ın vefatı üzerine postnişinlik makamı boş kalmıştır. Yeni zaviyedarın atanması için kaza naibi Mehmet Hamdi Efendi ve Hacı Bektaş Veli Asitanesi seccadenişini Hacı Feyzullah Efendi'den gelen yazılara istinaden erbab-ı istihkaktan ve Babaeski kasabası sakinlerinden Şeyh Derviş Ömer Efendi bin Süleyman Efendi görevle getirilmiştir (VGMA, Defter nr. 665, s.81; *Vesaik-i Bektaşîyan*,

2015: 81.). Burada tekkede görev yapan zatların kendilerinin veya babaların Ömer ve Osman isimlerinin bulunması dikkat çekicidir. Bu isimlerin Bektaşiler tarafından kullanılıyor olması ilk üç halifeye karşı Bektaşiler arasında olumsuz bir bakış açısı olduğuna dair kanaatleri yeniden düşünmek gerektiğine işaret etmektedir. Derviş Ömer Efendi'nin vefatının ardından postnişinliğe 27 Haziran 1748 tarihinde göreve ehil ve müstahak olan oğlu Derviş İsmail getirilmiştir (Küçükdağ-Değerli-Şahin, 2015: 111; *Vesaik-i Bektaşîyan*, 2015: 201). Yine vakıf arşivi kayıtları XVIII. yüzyılın sonunda tekkede Seyyid Ali isimli zatın türbedarlığının 1796 yılında yeniden onaylandığını göstermektedir (VGMA, Defter nr. 675, s.16). Tüm Bektaşî tekkelerinin kapatılmasından kısa bir süre önce 12 Kasım 1808 tarihinde ise yine Hacı Bektaş Veli Asitane'sinin arzıyla burada Seyyid Hasan zaviyedar olarak atanmıştır (VGMA, Defter nr. 715, s.73).

3. 1826 Bektaşî Yasağı ve Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi

Bektaşîlik 1826 yılında büyük bir felaketle karşılaşmıştır. 8 Temmuz tarihinde alınan bir kararla Yeniçeri Ocağı'nın ardından Bektaşîlikte yasaklanmış ve tüm Bektaşî tekkelerinin kapatılması, mal varlıklarına el konulması emredilmiştir. II. Mahmud'un emriyle toplanan meşveret meclisinde Bektaşîliğin yasaklanması kararı alındıktan sonra Rumeli halkının çoğunun Bektaşî meşrep olduğunu (BOA, Ayniyat Defteri, nr. 326, s. 11) düşünen merkezî yönetim buradaki Bektaşî tekkelerinin kapatılması ve korulara el konulması için ilk olarak Mirahur-ı evvel Hacı Ali Bey'i tayin etmiştir (BOA, MAD, 9772, s.37; BOA, C.EV, 431/21839; BOA, Ayniyat Defteri, nr. 325, s.82). Ancak Yeniçeriliğin kaldırılmasında Bosna'da problemlerin yaşanması üzerine Ali Bey oraya gönderilince Bektaşîlik meselesine Mektub-i sabık Arif Bey ile müderrislerden eski sadrazam müfettişi Pirlepeli Ahmet Efendi tayin edilmiştir (Mehmed Süreyya, 1996: 169). Bununla birlikte Hacı Ali Bey'in Bektaşî tekkeleri için Rumeli'ye memuriyetinin İstanbul'da duyulmasından dolayı tekrar görev değişikliği yapılmıştır. Arif Bey ve Pirlepeli Ahmet Efendi Bosna'ya, Hacı Ali Bey ise Bektaşî tekkelerini kapatmak vazifesiyle Edirne'ye gönderilmiştir. Ayrıca Hacı Ali Bey'in emrine Şeyhülislam'ın seçtiği müderrislerden Adanalı Seyyid Ali Remzi Efendi bilirkişi olarak atanmıştır (BOA, HAT, 290/17386; BOA, HAT, 293/17438-C; BOA, C.ADL, 29/1734; BOA, Ayniyat Defteri, nr. 326, s.11; BOA, Ayniyat Defteri, nr. 207, s.32; BOA, MAD, 9772, s.142; Esad Efendi, 1243: 212-213). Bir süre sonra Hacı Ali Bey'in görevine tamamen son verilerek yerine sırasıyla kapıcılar kethüdası Şehsüvarzade Derviş Bey, Mirahur-ı sanî Musa Ağa ve Davutpaşa kışlası bina emini Mirahur-ı sani Mehmed Ağa tayin edilmiştir (Ahmed Lütfi Efendi, 1290: 151; Esad Efendi, 1243: 213).

Sözü edilen bu görevliler Babaeski'ye gelerek Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ni kapatıp mal varlığına el koyarlarken buradaki Bektaşî şeyh ve dervişlerini de tekkeden uzaklaştırıp muhtemelen makarr-ı ulema bir beldeye sürgüne yollamışlardır. Sürgünlerin yapıldığı bölgeler genel "ilmiye mensuplarının yoğun olduğu yerler

(makarr-ı ulema)" olarak ifade edilmiştir. Bunlar Bursa, Kayseri, Hadim, Amasya, Bayındır, Güzelhisar, Konya, Manisa, Kütahya, Tire ve Birgi'dir. Sürgünler genelde itikat yoklamasının ardından bir çavuş mübaşeretinde gerçekleşmiş, bazen sürgün güzergahında bulunan yetkililer sürgünlerin sorunsuz gerçekleşmesi için uyarılmışlardır. Ayrıca sürgünleri istenen Bektaşilerin yerlerine ulaşıp ulaşmadıkları gibi bir takım konularda naib ve müftü gibi yerel idarecilere sorumluluk yüklenmiştir. Naibin ilk görevi bu kişilerin sürgün yerlerine ulaştıklarını bildirmektir. Sonra bunları ikamet ettirip başka yerlere salıvermemektir. Salıverilmeleri durumunda mesul ve muhatap olacağını bilip ona göre muhafazalarına çalışmaktır. Müftülerin görevi ise Bektaşileri hem sözle hem de kalple itikatlarından döndürüp ıslah olmalarını sağlamaktır. Naib ve müftülerin ortak vazifeleri ise rehavetten ve dine aykırı hareketten sakınmak, Bektaşiler itikatları düzelmeden ve kendilerine ıslah hali gelmeden salıvermemektir (BOA, HAT, 512/25094-G; BOA, C.DH, 125/6218; BOA, C.ADL, 33/2002).

Bu şekilde Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi kapatılıp Bektaşiler uzaklaştırıldıktan sonra sıra tekke mülklerinin döküm ve sayımı yapıp müsadere edilmesine gelmiştir. Tekkenin mal varlıklarının müsadere edildiğini gösteren kayıt Osmanlı Arşivi'nde 9771 numaralı Maliyeden Müdevver Defterin 44. sayfasında yer almaktadır. Arşiv kayıtlarında Rumeli'deki tekkelerin bazılarının eşya ve emlağının zapt edilip satıldığı zikredilirken bunların miktarları hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) ve Kaygusuz Baba tekkeleri emlak, eşya ve hayvanları zapt edilip satılmış, ne var ki bunların miktarları hakkında bir bilgi verilmemiştir. Sadece satılan Sarı Saltık (Saltuk) Zaviyesi'nin eşyasından 792,5 kuruş peşin para elde edildiği zikredilmektedir (BOA, MAD, 9771, s.44; BOA, HAT, 294/17515-A). Bununla birlikte arşiv kayıtları yıktırılan ve emlağı müsadere edilen tekkenin türbe mahallinin bırakıldığına ve ancak türbedarlığın Bektaşilerden alınarak Gülşeni tarikatının Sezaiye koluna devredilerek Derviş Mehmet isimli zatın idaresine bırakıldığını ortaya koymaktadır (BOA, EV.MH, 649/74). İleride ise türbe idaresi Nakşi ve Rıfai şeyhleri arasında gidip geldikten sonra Bektaşilerin üzerindeki devlet takip ve baskısı azalınca yeniden Bektaşi şeyhler idaresine geçmiştir.

4. Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi'nin Yeniden İnşası

Ahmet Badi Efendi'nin *Riyaz-ı Belde-i Edirne* adlı eserinde verdiği bilgilere göre Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi, 1826 tarihinde yıkılan Bektaşi tekkelerindendi. Binası 1826'da yıkıldığı sırada kagir iken, yeniden 1866 tarihinde ahşap olarak yapılmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere Edirne Sezai Tekkesi'nden Derviş Mehmet türbedar tayin edilmiştir¹⁸. Arşiv kayıtları bu tekkenin Sultan Abdülmecid döneminin sonlarında Rıfai tarikatı şeyhlerinden Kalbî Baba'nın girişimleriyle 1856-1858 yıllarında yeniden inşa edildiğini göstermektedir (BOA, EV.MH, 649/74). Bu inşa faaliyeti yapılırken Baba-i Atik kazasında merhum Sarı Saltık kuddise sirrehü'l-hak hazretleri türbe-i şerife, hüddam (hizmetçiler) ve dervişleri iskanına mahsus hücrelerin son derece harap ve yerle bir olduğundan, tekke postnişini Rıfai tarikatından Şeyh

Kalbi Baba ihtiyar ve fukaradan olarak bir taraftan maaşı olmadığından, türbenin ve hücrelerin tamiriyle beraber hizmetçilerine yetecek kadar maaş tahsisi konusunda kaza meclisi tarafından mazbata tanzim edilmiştir. Ancak tamiratla ilgili o güne kadar defterin gönderilmediği, ne miktar masrafa ihtiyaç olduğunun mimar eşliğinde meclisçe keşfedilmesi, tanzim edilecek keşif defterinin 8 Kasım 1856 tarihiyle tanzim edilip gönderilerek devlet yetkililerine takdim kılınmıştır (BOA, EV.MH, 649/74). Keşif defterine göre mahallinde meclis ve muhtarlık tarafından kontrol edilen tekkenin tamirinin 24.745 kuruşa gerçekleştirilebileceği beyan edilmiştir. Ardından 28 Ekim 1857 tarihinde Edirne valisi mahalli meclisin kararını talep etmiş, ayrıca resmi kayıtlara müracaat edilerek Baba-i Atik kazasındaki merhum Sarı Saltık hazretlerinin türbedarlık cihetinin Şeyh İbrahim Kalbi Efendi'nin uhdesinde olduğu, vakıf ve tevliyetine dair bir kayıt bulunmadığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine tekkenin tamiri konusu evkaf muhasebesinden Ticaret Nezareti'ne havale edilmiştir. Yapılan değerlendirmede tamir ücreti uygun miktarda görünmüş ve harap haldeki dergahın tamirinin mutlaka icap ettiği sonucuna varılmıştır. Yine zikredilen miktar masrafla tamiri muvafık görülürse masrafın mahallinde gerekli şekilde taksimi ve kontrata bağlandıktan sonra, tamirat için gerekli amele fiyat ve ücretlerinin mahalli rayicinin keşf edilip bu konuda da defter tanzimle gönderilmesi istenmiştir. Bu ikinci keşif defterinde de tamirin 24.745 kuruşla meydana geleceği gösterilmiştir. Bu arada tamir masrafının hazineye karşılanması söz konusu olduğundan, ayrıca kış mevsimi yaklaştığından ileride icabına bakılmak üzere şimdilik ertelenmesi de gündeme getirilmişse de tekkenin tamir ve düzenlenmesi yapılmayıp mevcut haliyle bırakılması durumunda ileride daha fazla masrafa yol açacağı, zikredilen meblağın mahalli evkaf hasılatından karşılanması, kış mevsimi gelmesi durumunda tamir masrafının mahallinde taksimi icar edilerek kuvvetli şartlarda kontrata bağlanarak tamirat sonunda sarf olunacak amele fiyatlarının mahalli rayiciyle birlikte ikinci keşif defterinin tanzimi ve gönderilmesi emredilmiştir (BOA, EV.MH, 649/74).

Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi ve derviş hücrelerinin tamiri konusunda Evkaf-ı Hümayun Nazır'ının da görüşü alınmıştır. Evkaf-ı Hümayun Nazırı Ali Galip Bey, 13 Kasım 1857 tarihinde yukarıda ifade edilen tamirle ilgili gelişmeleri ve zarureti ifade ettikten sonra tamir masrafının yetersiz olmasından dolayı tekke vakfından karşılanamayacağını, mevcut haliyle bırakılması üzerine ise türbenin tamamen yıkılma tehlikesi bulunduğunu, bu itibarla bina mevsimi geldiğinde tamir masraflarının mahallinde taksim edilip yedinden kontrat altına alındıktan sonra tamirin sonunda sarf olunan eşyanın fiyatı ve amelenin ücretlerinin mahalli rayicini içeren defter gönderilerek masrafın evkaf hasılatına bakılarak ifa edilmek üzere müteahhit marifeti ve mahalli meclis nezaretinde keşfedilmesi, tamirle ilgili Ticaret Nezareti'nin ilamı ve Evkaf-ı Hümayun ruznamçesi yazılmasını teklif etmiştir (BOA, EV.MH, 649/74)¹⁹.

Bu şekilde Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi'nde harap mahallerin tamiri, türbedar Şeyh Kalbi Baba ve dervişlerin ikameti amacıyla yeni odaların yapılması konusunda mahalli meclis ve mimar kalfası marifetleriyle tamire muhtaç yerlerin

keşfedilmesiyle ihtiyaç olan malzemenin ve fiyatlarının yer aldığı defter şu şekilde hazırlanmıştır: Buna göre inşa edilen türbe mahalli 6 metre 6 santim boyunda, 6 metre 6 santim genişliğinde, 3 metre 78 santim yüksekliğinde, dört köşeli olup 48 metre 49 santim çevresi olan bir bina halinde yapılmıştır. Bu inşaat için 10 adet direklik ağaç, 16 adet taban, 10 adet kirişlik ağaç, 20 adet makaslık, 150 adet bileşek, 25 adet çelik, 450 adet biçme tahta, 60 adet kanat tahtası, 60 kıyye mismar (çivi), 12 kıyye Frenk enkeseri, 100 adet dolama ağacı, 8.500 adet kiremit temin edilmiştir. Şeyh ve dervişlerin iskanları için yapılan üç kapılı odanın mahalli 12 metre 12 santim boyunda, 8 metre 33 santim genişliğinde, 3 metre 78 santim yüksekliğinde, dört köşeli olup 65 metre 16 santim çevresi bulunmaktaydı. Bu odanın inşası için 26 adet 4,5 metrelik direklik ke-reste, 24 adet 3 metre 78 santimlik taban, 18 adet 4,5 metrelik kirişlik ağaç, 32 adet 2 metre 27 santimlik mahya ve makaslık, 200 adet 3 metrelik bileşek, 25 adet çelik, 600 adet biçme tahta, 75 adet kanat, 100 adet dolama ağacı, 75 kıyye mismar (çivi), 15 kıyye Frenk enkeseri, 7.500 adet kiremit alınmıştır. Şeyh ve derviş odalarının bitişiğinde yer alacak olan tek kapılı semahane mahalli 6 metre 6 santim boyunda, 6 metre 6 santim genişliğinde, 3 metre 78 santim yüksekliğinde, dört köşeli olup çevresinin uzunluğu 48 metre 49 santimdi. Semahanenin inşası için 10 adet direklik ağaç, 16 adet taban, 10 adet kirişlik, 20 adet mahya ve makaslık, 150 adet bileşek, 30 adet çelik, 450 adet biçme tahta, 60 adet kanat tahtası, 60 kıyye mismar (çivi), 12 kıyye Frenk enkeseri, 100 adet dolama ağacı, 8.500 adet kiremit satın alınmıştır. Ayrıca semahanenin içindeki sandırma ve divanhane 6 metre 6 santim boyunda, 4 metre 54 santim genişliğinde, 3 metre 78 santim yüksekliğinde, dört köşeli olup çevresi uzunluğu 27 metre 27 santimdi. Bu sandırma ve divanhane inşası için 10 adet direklik ağaç, 16 adet taban, 10 adet kirişlik, 20 adet makaslık, 150 adet bileşek, 30 adet çelik, 450 adet biçme tahta, 60 adet kanat, 60 kıyye mismar (çivi), 12 kıyye Frenk enkeseri, 100 adet dolama ağacı, 8.500 adet kiremit temin edilmiştir. Türbe mahalli, şeyh ve derviş odaları, semahane, sandırma ve divanhane inşaatı için satın alınan bu malzemenin değeri 17.920 kuruştur. Harem avlusunda 10 metre 60 santim boyunda, 7 metre 57 santim genişliğinde, 3 metre 78 santim yüksekliğinde, dört bir çevresi 75 metre 77 santim olmak üzere iki kapılı oda inşaatı için 12 adet kirişlik, 10 adet direklik, 16 adet taban, 20 adet makaslık, 130 adet bileşek, 250 adet biçme tahta, 60 adet kanat tahta, 60 kıyye mismar (çivi), 12 kıyye Frenk enkeseri, 6.000 adet kiremit ve 10.000 adet kerpiç toplam 3.100 kuruş değerinde inşaat malzemesi satın alınmıştır. Ayrıca tekkenin içten ve dıştan duvarlarının inşası için 4.725 kuruşa 10.000 kerpiç ve 15.000 kiremit temin edilmiştir. Tüm bu inşaat faaliyeti ve satın alımlar toplamda 24.745 kuruş maliyete mal olmuştur (BOA, EV.MH, 649/74).

Böylece 1857-1858 yıllarında Rıfai tarikatından Şeyh Kalbi Baba ve dervişlerin ikamet ettikleri Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba türbe mahalli, şeyh ve derviş odaları, semahane, divanhane, sandırma, 245 metre genişliğinde harem avlusu ve bağı ile çevre istinat duvarları tamir ve inşa edilerek burası büyük bir tekke şeklini almıştır (BOA, EV.MH, 649/74).

Öte yandan Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi bir defa da 1869 yılında yakınındaki Fatih Camii ve Cedid Ali Paşa Camii su yolları ile birlikte 62.275 kuruşa tamir ettirilmesi söz konusu olmuştur. Bu tamirat sırasında tamir masraflarının mahalinde taksim edilmesi sırasında 7.275 kuruş eksikle Hacı Yakup Kalfa'ya ita olunmuş ve kendisine 52.450,5 kuruş takdim edilmiştir. Ancak Hacı Yakup Kalfa tamiratı tamamlamamış ve zimmetinde 7.600,5 kuruş kalmıştır. Zikredilen binaların tamirinin ve noksanlarının tamamlanabilmesi için 16.000 kuruşa daha ihtiyaç zuhur etmiştir. Bu arada tamir için tanzim olunan keşif defteri incelenmiş, bu gibi binaların tamiratı kefile bağlanış ise vukubulan zararın kefinden tahsil edilmesi mümkün iken mahalli meclisçe ihale edilen Hacı Yakup Kalfa'nın kefil olmadığından mahalli meclisin o vakit görevde olan başkan ve azaları kefil kabul edilip hatalarından dolayı ortaya çıkan zararın maaşlarından tahsil edilerek bu tamiratın tamamlanması için noksan olan 16.000 kuruştan düşülmesi istenmiştir. Neticede 9 Mart 1869 tarihinde ilk belirlenen tamir masrafının aşılması tembih edilerek bu tamiratın tamamlanması ve yeniden tanzim edilen defterin Edirne evkaf müdüründen talep edilmiştir. Böylece sözü edilen tarihte Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi tamirden geçirilerek varlığını devam ettirmiştir (BOA, EV.MKT, 464/21).

1826 sonrası yıkıtılan Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin geride kalan türbe mahalline türbedar olarak ilerleyen süreçte Nakşi şeyhlerinin de atandığı tespit edilmektedir. Nitekim arşiv kayıtlarına göre 1870 yılında buraya Nakşi tarikatından İsmail Efendi bin Abdullah tevcih edilmiştir (BOA, EV.MKT.CHT, 766/107). Bununla birlikte Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi XIX. yüzyıl sonlarına kadar bir Bektaşî tekkesi olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Kendisi de bir Bektaşî babası olan Vahit Lütfi Salcı bu tekkede burada yaşamış Hacı Rasih Baba ve Kurban İsmail (Salcı, 1937: 185-188; Salcı, 1937: 145-147) gibi baba ve dervişlere dair yazılar kaleme almıştır. Bu yazılar tekkenin sözü edilen dönemde Bektaşîlerin yönetiminde faaliyetlerini sürdürdüğünü göstermektedir.

Yeniden inşası ahşap olarak (*Salname-i Vilayet-i Edirne*, 1317: 316) gerçekleştirilen Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin daha sonra idaresi Bektaşî şeyhlerinden Kurban İsmail (v. 1883) ve Kırklarelili Hacı Rasih Hasan Dede (v.1895)'ye bırakılmıştır. Hacı Rasih Hasan Dede, Hacı Bektaş Veli Tekkesi'nde bulunmuş ve pek çok memleketi gezdikten sonra, ömrünün sonlarında Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ne şeyh olmuştur. Hacı Rasih Hasan Dede vefatının ardından tekke haziresine defnedilmiştir. On ait olduğu belirtilen bir nutuk şöyledir:

“Gaflet etme ey talib-i hakikat, arif-i billah ol budur nasihat
Seher vakti seyr-i şafak bizimdir, ağızlığı tatlı dudak bizimdir
Muhammed Ali'ye söyledi ey yar, bunu Hasan Hüseyin'e yetir var
Tanrı bana vahy eyledi kafadar, erenler deminde kulak bizimdir
Ali Zeyne'l-bakır mezheb-i Ca'fer, takî Nakî Asker Mehdi'nin ey er

Kavm-i Naci Kazım Rızayı söyler, *mübarek* gönölünce uçmak bizimdir
 Hacı Derviş Hasan Rasih demiştir, evliya tariki doğru geliştirdi
 Dedem erenlerden miras yemiştir, esrar-ı yedu'llah el-hakk bizimdir”
 (Ahmet Badi Efendi, 2014: 2035, 2039)

1877-1878 Osmanlı-Rus harbinde Ruslar Babaeski'yi işgal ettiklerinde, Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ni Saint Nicolas adına yeniden kiliseye çevirmişlerse de Rusların bölgeyi terk etmesinin ardından tekke tekrar Bektaşî tekkesi haline getirilmiştir (Zarcone, 1990: 637; Ocak, 2002: 110). Bu süreçte Havsa kazasındaki Arız Baba ve Kamber Baba Tekkelerinde şeyh bulunan Tefvik Bey, 1890'larda Kırklareli civarında, imam ve muhtarlar tarafından şikayete konu olacak derecede Bektaşîliği yaymak için çaba harcamıştır (BOA, Y.PRK.UM, 27/14; BOA, Y. PRK.SRN, 4/1). Tefvik Bey, bu çabalarında başarı elde etmiştir. Tefvik Bey, eskiden Şeyh Bedreddin'e mensup olan ve Trakya çevresine yerleşerek yirmi beş kadar köy kuran Amuca kabilesi Türkleri arasında Bektaşîliği yaymış, bu kabilenin birçok efradını da kendisine bağlamıştır (Noyan, 2002: 180). Bu faaliyetleri sırasında Tefvik Bey, Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin 93 Harbi'nde bölgenin Ruslar tarafından işgali sırasında kiliseye çevrilerek tekkeye bir kule yapıp takılan çanı indirtmek için bir takım teşebbüslerde bulunmuş ve Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nden çanı indirtmiştir (Engin, 2000: 120).

Tefvik Bey'in Havsa ve Kırklareli'nde Bektaşîliği yaymaya yönelik çalışmaları 1893 yılında Edirne valisi vasıtasıyla da şikayet edilmiştir. Yapılan şikayette Tefvik Bey'in bölgedeki Ertuğrul köyünü kendisine merkez seçerek bir “cemiyyet-i ilhadiye” teşkil ettiği, Karıncak ve Dede sancağı gibi çevre köylerde faaliyetlerini sürdürdüğü, bölgenin imam ve muhtarlarına göre ahaliyi işgal ile sade vatandaşları doğru yoldan saptırmaya çalıştığı dile getirilmiştir (BOA, Y.PRK.SRN, 4/1). Ayrıca Tefvik Baba hakkında ehl-i sünnet cemaat arasında Caferî mezhebini yaymaya çalıştığı da ifade edilmekteydi (BOA, Y.PRK.UM, 28/38). Karıncak köyü muhtarı, Tefvik Bey hakkındaki bu iddialara yenilerini eklemiştir. Ona göre Tefvik Bey, “tarik-i şen'iyye ve mezheb-i batılıyyesine” halkı dahil etmekle kalmamış, halktan irşadiye ve kurban adıyla hane başına ikişer lira ile birer koyun toplamıştır. Ayrıca mürşit hakkı diyerek her kişiden sanki resmi vergi gibi yıllık beşer kuruş talep etmiştir. Karıncak köyü muhtarının büyük endişeleri vardı. Tefvik Bey'in teşvikiyle “tarik-i müstakimi” terk eden kişiler her gün yalan sözlerle Müslüman ahaliyi alaya almaktaydılar. Muhtara göre durum böyle giderse ileride büyük bir “fenalık ve ihtilal”ın meydana gelmesi kaçınılmazdı. Muhtar böyle bir durumda köylerini terk etmeye mecbur olacaklarından Tefvik Bey'in faaliyetlerinin durdurulmasını ve hakkında kanuni muamelenin yapılmasını istemiştir (BOA, Y.PRK.UM, 27/14). Sonuçta Tefvik Bey'in kimliğinin ve maksadının araştırılması için hususi bir memur sevki, olmazsa Tefvik Bey'in İstanbul'a getirilmesi emredilmiştir (BOA, Y. PRK.SRN, 4/1). Aynı zamanda Mason olduğu da rivayet edilen Tefvik Bey, Trablusgarp'a sürgün edilmiş ve 1895'te yılında burada vefat etmiştir (Engin, 2000: 119).

Arşiv kayıtlarından anlaşıldığına göre Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nde türbedarlık vazifesine 6 Temmuz 1900 tarihinde İsmail Efendi bin Hasan getirilmiştir (BOA, MKT.CHT, 546/89). Yine kayıtlardan takip edilebildiğimiz kadarıyla 1904 tarihinde türbedarlığa Hafız Süleyman Efendi tevcih edilip kendisine berat verilmiştir (BOA, EV.MKT.CHT, 766/107). XX. yüzyılın başlarında Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin Jön Türkler tarafında ilgi gördüğü anlaşılmaktadır. Örneğin II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinde önemli bir etkisi bulunan Resneli Niyazi propaganda yapmak amacıyla Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ne uğramış, buradaki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi'ni meşrutiyet propagandası faaliyetlerinde buluşma yeri olarak kullanmıştır (Kolağası Resneli Ahmed Niyazi, 2003: 228, 230, 302).

Muhtemelen XX. yüzyıl başlarında (1907 yılında) tekkeyi ziyaret eden Hasluck eserinde ilk olarak: "Eski Baba (Baba Eski) İstanbul'a giden ana yol üzerindedir. Burada gömülü bulunan azizin şöhreti Bektaşî ermişlerinden Saltık Baba olduğu kabul edilmekte ve türbenin, eski Aya Nikola Kilisesi olduğu söylenerek gerek Hristiyan ve gerek Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir" bilgisini vermektedir (Haslok, 2000: 17). Ayrıca "On yedinci asırda burada görevli Bektaşî dervişleri burada gömülü azizi kendilerinin Sarı Saltık'ı ve Hristiyanların Aya Nikola'sıyla bir sayıyorlardı. Tekkenin önceleri bir Hristiyan kilisesi olduğu söyleniyor. Bugün bile Hristiyanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Aya Nikola'ya ait olduğu söylenen bir papaz başlığı ve diğer tereke (çeşyalar), evvelce ziyaretçilere gösterilmekteydi. Fakat Hristiyanlar bunun gerçekliğine inanmıyorlardı" ifadelerinde bulunmaktadır (Haslok, 2000: 58).

Babaeski'de de Sarı Saltık (Saltuk)'a ziyaretgah olan türbe orijinal haliyle günümüze ulaşamamıştır. İlçenin doğusunda, Cedit (Semiz) Ali Paşa Camii'nin yakınında bulunan bu makam ve tekke Balkan savaşları sırasında Bulgarların şehri işgali sırasında cami minaresiyle birlikte yıkılmış, geride kalan türbe mahalli 1925'te Türkiye'de tüm tekke ve türbelerin kapatılmasından sonra da kaderine terk edilmiştir. Bu itibarla Babaeski'deki tekke ve türbenin Balkan savaşlarında Bulgarlar tarafından yıkıldığı (Sevgen, 1967: 3020) veya Cumhuriyet'ten sonra yok olduğu rivayet edilmektedir (Kiel, 2009: 149). Tekke ve türbenin İstanbul-Edirne yolu açılırken yıkıldığı ve ortadan kalktığı da rivayetler arasındadır (Demir, 2015: 228). Sarı Saltık (Saltuk) Tekke ve Türbesi üzerine araştırma yapan Nazmi Sevgen, eskiden Cedit (Semiz) Ali Paşa Camii'nin çok yakınındaki tekke ve türbenin Balkan harbi esnasında Bulgarlar tarafından izi kalmamacasına tahrip edilip yıkıldığını yazmıştır. Yine XX. yüzyılda tekke ve türbe üzerine araştırma yapan G. M. Smith ve T. Zarcone ne tekkeyi ne de türbeyi görememişlerdir. G. M. Smith kasabada yaptığı araştırma sırasında halktan tekke ve türbenin Babaeski kasabasının doğusunda yer alan Hacı Hasan veya Dere mahallesinde bulunduğunu öğrenmiştir. T. Zarcone'a Trakyalı ünlü bir Alevî şair Vehbi Baba, 1940-1945 yılları arasında kendi gözleriyle Sarı Saltık Baba Türbesi'ni gördüğünü söylemiştir. Ancak İstanbul-Edirne karayolunun yapımı sırasında yıkıldığının bölge ahalisi tarafından kendisine nakledildiğini belirtmiştir (Zarcone, 1990: 633-634). Son yıllarda Mimar Mucit Öztapak yerinde yaptığı incelemelerde şu bilgilere ulaştığını

belirtmektedir: “Yerinde yaptığım incelemede bu mahalde bulunan Telören ailesi, Tahir Çelik, bir dönem sokakta kiracılık yapmış Ayşe Destici, Gündüz Onat’tan Hacı Hasan Mahallesinde Tepe Sokakta, Cedid Ali Paşa Cami yakınlarında dere kenarında Sarı Saltık’ın mezarının yerini hatırlıyorlar. Yatırın duvarlarının olmadığı hatta mezar taşının da olmadığı, mezarın başındaki bir tenekede mum yakıldığını, şimdi üzerine apartman yapıldığını söylediler.” (Öztabak, 2015: 9)

Günümüze Babaeski’de Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın türbesi alanında tarihi bir kalıntı kalmadığından valilik bu yerin bulunması ve buraya aslına uygun bir yapının inşa edilmesi çalışması başlatmıştır. Ayrıca Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına Babaeski’de belediyeye ait bir arsa üzerine bir külliye yapılması için Cem Vakfı tarafından son yıllarda girişimlerde bulunulmuş (<http://gorunumgazetesi.com.tr/haber/25077/babaeskiye-sari-saltuk-kulliyesi.html>, Erişim 29.10.2019), 2018 yılı itibarıyla Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına bir türbe inşasını Kırklareli İl Genel Meclisi onaylamıştır (www.habertrak.com.tr/babaeskiye-sari-saltuk-turbesi-yapilmasi-onaylandi-h44145.html, Erişim 29.10.2019). Bu girişimlerin dışında ilçede sık sık düzenlenen panel ve konferanslar ile Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın tanıtılması çalışmaları yaygınlaşmıştır (*Kırklar Haber*, 2019: 1; *Babaeski*, 2019: 1-2).

5. Sonuç

Balkanlarda Alevi ve Bektaşî inanç ve kültürünün temsil edilmesinde en önemli isimlerden biri Sarı Saltık (Saltuk) Baba’dır. 1263 yılında Çepni boyuna mensup Türkmenlerle Dobruca’ya ulaşan Sarı Saltık (Saltuk) vefatına kadar bölgede faaliyetlerde bulunmuştur. Sarı Saltık (Saltuk) Baba ile çağdaş olan ve 1315 yılında kaleme aldığı eserinde ona da yer veren İbn Serrac, Sarı Saltık (Saltuk)’ın müşşidi olarak Şeyh Mahmud’u göstermekte, Şeyh Mahmud’un ise Şeyh Ahmed er-Rifai’nin Irak Ümmi Ubeyde’deki türbesini ziyaret edip ruhaniyetinden feyiz aldığını belirtmektedir. Bu itibarla İbn Serrac, Sarı Saltık (Saltuk)’ın tarikat silsilesini Rifai tarikatına dayandırmıştır. Bu yönüyle döneme yakın diğer kaynaklardan ayrılan İbn Serrac, onu *müvellah* bir derviş olarak tanımlamıştır. İbn Serrac’a göre uzun müddet gezgin bir derviş şeklinde yaşayan Sarı Saltık (Saltuk), şeyhlik makamına oturduktan sonra vecd ve cezbe halinde, haşhaş kullanarak ve Şamanlar gibi şifa dağıtarak yaşamış ve kendisinde bu ve benzeri veleh haller zuhur etmiştir. Bununla birlikte Ahmet Yaşar Ocak gibi günümüz araştırmaları Sarı Saltık (Saltuk)’ın müriti Barak Baba’dan hareketle onun Kalenderî meşrep olduğu sonucuna varmışlardır. Köprülü, Gölpinarlı ve Babinger gibi yerli ve yabancı araştırmacılar, Sarı Saltık (Saltuk)’ın Şii-Batinî veya Bektaşî meşrebinde, Kalenderî veya Haydari şeyhi olduğu kaaatindedir.

Velayetname ve *Saltukname*’de zikredilen rivayetlere göre bölgede hem manevî hem maddî liderlik yapan Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Yesevi ve Bektaşî inanç ve kültürünü Dobruca’dan Arnavutluk’a kadar neredeyse tüm Balkanlarda temsil etmiş, gezdiği yerlerde müritler yetiştirmiş ve böylece Bektaşîliği yaymıştır. İnanışa ve rivayetlere göre Hacı Bektaş Veli tarafından kendisine tahta kılıç kuşatılarak “Saltık

seni Rum ülkesine saldı” diyerek Balkanlara gönderilen, çeşitli kerametler zuhur ettirerek İslam’ı ve Türklüğü Balkanlarda yayan önemli bir şahsiyettir. Özellikle Arnavutlar ve Slavlar arasında İslamiyet’in adeta propagandasını yapmıştır. Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına İspanya’dan, Diyarbakır’a, Moskova’dan, Manisa Alaşehir’e, Bulgaristan’dan İznik’e, Kırım’dan Niğde Bor’a, Tunceli Hozat’tan Makedonya’ya, Polonya’dan Sivas Zara’ya, Arnavutluk’tan Çanakkale’ye ve Babaeski’ye, Korfu ve Eğriboz Adası’ndan Mısır’a ve İran’a kadar elliye yakın makam, mezar, türbe ve tekke olduğu kaydedilmektedir.

Selçuklu sultanları tarafından destek gören Sarı Saltık (Saltuk) Baba, Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan sonra türbe ve tekkelerinin onarılması ve yaşatılması noktasında Osmanlı hükümdarlarınca da ilgi görmüştür. Arşiv kayıtları ve kaynak eserler bizzat Osmanlı sultanlarının Sarı Saltık (Saltuk) ismiyle kurulan ve faaliyet gösteren tekkelere vakıf malları bağışlandığını ve tamir masraflarının karşılandığını göstermektedir. Cem Sultan onun hayatını ve menkıbelerini bir araya getirmiş, Sultan II. Bayezid tarafından türbeleri ziyaret edilip buralara emlak bağışlanarak vakıflar kurdurulmuştur. XVI. yüzyıl başlarında Sultan II. Bayezid’in desteğiyle Bektaşiliğin teşkilatlı bir yapıya kavuşmasından sonra Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına kurulan türbe ve tekkeler Bektaşî tarikatına bağlanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman 1538 yılında Boğdan seferine giderken Babadağı’ndaki türbesini ziyaret edip hayır ve hasenatta bulunmuştur. Hatta Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın manevi kişiliğini merak edip hakkında şeyhülislamdan fetva istemiştir.

Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın tekke ve türbelerinden biri Babaeski’de kurulmuştur. *Saltukname* yazarı Ebu’l-Hayr-ı Rumi’ye göre Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın on iki yerdeki mezarı/makamı olup asıl mezarı ise Babaeski’de bulunanıdır. *Osman Baba Velayetnamesi*’ne göre de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Babaeski’ye gelmiş ve چراغ uyandırmıştır. Bu sebeple Babaeski ya da Eski Baba (Baba-i Atik) olarak anılan yerleşim yeri ismini Sarı Saltık (Saltuk) Baba’dan almıştır. Bununla birlikte Sarı Saltık (Saltuk) Baba’nın Babaeski’ye ne zaman geldiği, hangi tarikata mensubiyeti ve vefat tarihine dair tarihi bir kayda rastlanmamaktadır. Hatta Ocak gibi günümüz tarihçilerine göre Babaeski’ye gelmemiş, onun adına burada tekke ve türbe inşa edilmiştir.

Babaeski’deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi XVI. yüzyıldan itibaren Avrupalı seyyahların ve araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Sırasıyla burayı ziyaret eden Antonio Pigafetta, Stephan Gerlach ve Reinhold Lubenau söz birliği edercesine buranın aslında Saint Nicolas’ya adanmış bir manastır olduğunu vurgulayıp Hristiyanlığa mal etmişlerdir. Batılı seyyahların gelip geçtiği dönemlerde Osmanlı merkezi idaresi tarafından Sarı Saltık (Saltuk) Baba Zaviyesi’nde Sultan Bayezid’in vakfettiği arazi üzerine yeni halvethane ve binaların yapılması men edilmiştir. Bu itibarla XVII. Yüzyıla mütevazi bir yapı olarak ulaşan tekkenin 1650’lerdeki en önemli ziyaretçisi Evliya Çelebi olmuştur. Sarı Saltık (Saltuk) Baba hakkında gerek Babadağ’dan söz ederken gerekse Babaeski hakkında bilgi verirken hayatı ve menkıbeler hakkında detaylı bilgiler sunmuştur. Ancak Babaeski’deki tekke hakkında çok kısa malumatla ye-

tinmiştir. Evliya Çelebi'ye göre o sırada vakıf malları ve dervişleri az olan tekke, nehir kenarında, çevresi bağlarla kaplı, gülistanlık bir yerdedi. Tekkeye çevreden pek çok yardım gelirdi. Ancak vakıfları haris kimselerin eline geçmişti. Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk)'ın türbe ve tekkesinin yanı sıra I. Murad ile birlikte Edirne'nin fethinde bulunmuş, Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın kırk halifesinden biri olan uzun ömür sürmüş Baba Sultan'ın tekke ve türbesi de vardı. Bağlık ve gülistanlık bir mesire yerinde olan bu kadim tekkenin, sadece birkaç tevekül ehli, fakr u faka sahibi Bektaşî dervişi bulunuyordu. Evliya Çelebi'nin çağdaşı ve 1652'de buradan geçmiş olan İngiliz seyyah Robert Bargeve tekkenin Türklerin Sarı Saltık (Saltuk) Baba dedikleri, Rumların ise Aghios Nikolas (Saint Nicolas) adındaki azize ait olduğuna inandıkları bilgisini tekrar ederken, yine İngiliz kökenli seyyah John Covel, Evliya Çelebi ile neredeyse aynı bilgileri vererek 1675 yılında gerçekleştirdiği ziyaret sırasında tekkede çok az sayıda dervişle karşılaşmıştır.

Arşiv kayıtları XVIII. yüzyılda Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'ne 1730 tarihinde Abdürreşit'in postnişin yapıldığını, 1744 yılında zaviyedar Şeyh Mustafa bin Osman'ın vefatı üzerine boş kalan postnişinliğe Şeyh Derviş Ömer Efendi bin Süleyman Efendi'nin, Derviş Ömer Efendi'nin vefatından 1748 tarihinde göreve ehil ve müstahak olan oğlu Derviş İsmail'in getirildiğini göstermektedir. Daha sonra kayıtlar 1796 yılına kadar suskundur. Bu tarihte ise Seyyid Ali isimli zat türbedarlığı yeniden onaylanmış, bu dönemde son olarak 1808 tarihinde Seyyid Hasan'ın zaviyedarlığı Hacı Bektaş Veli Tekkesi tarafından inha edilmiştir.

Tüm Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı 1826 yılındaki yıkımdan Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi de payını almıştır. Bölgeye gönderilen memurlar önce tekkedeki şeyh ve dervişleri çıkarıp sürgüne göndermişler, ardından tekkenin eşya ve amlakı zapt edilmiş ve türbe mahalli dışındaki binaları yıktırılmıştır. Sadece türbe mahalli kalan tekkenin türbedarlığı önce Gülşeni tarikatının Sezaîye kolu, ardından Nakşi ve Rıfai tarikatı şeyhlerine tevcih edilmiştir. Bu şekilde çeşitli tarikatlar arasında el değiştiren Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi türbedarlığı 1856-1858 yıllarında Rıfai şeyhi İbrahim Kalbi Baba'nın idaresinde iken buradaki tekke binası ve eklentileri ahşap olarak yeniden inşa edilmiştir. Bu inşaat faaliyeti sırasında 24.745 kuruş para harcanmış, netice türbe mahalli dışında şeyh ve dervişlerin iskanları için 12 metre kadar boyunda, 8 metreden fazla genişlikte, 3 metre 78 santim yüksekliğinde üç kapılı bir oda ile bu odanın hemen bitişiğinde 6 metre 6 santim boy ve genişliğinde 3 metre 78 santim yüksekliğinde bir semahane inşa edilmiştir. Ayrıca semahanenin içine sandırma ve divanhane de ilave edilmiştir. Yine tekke binaları ile 75 metreden fazla genişlikteki harem avlusu içten ve dıştan istinat duvarlarıyla çevrelenmişti. Böylece sözü edilen yıllar arasında Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba türbe mahalli, şeyh ve derviş odaları, semahane, divanhane, sandırma, 245 metre genişliğinde harem avlusu ve bağı ile çevre istinat duvarları tamir ve inşa edilerek burası büyük bir tekke şeklini almıştır. Bir süre sonra, 1869 yılında türbe ve tekke binaları yeni bir tamirden geçirilmiştir.

Ahşap olarak yeniden inşa edilen Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin yönetimi 1880'lerde yeniden Bektaşî şeyhlerin idaresine geçmiştir. Bu dönemde Bektaşî Kurban İsmail (v. 1883) ve Kırklarelili Hacı Rasih Hasan Dede (v.1895) burada postnişinlik yapmıştır. Ayrıca Babaeski'ye yakın bir yerleşim yeri olan Havsa kazasındaki Arız Baba ve Kamber Baba tekkelerinde şeyh bulunan Tefvik Baba, 1890'larda Kırklareli civarında, imam ve muhtarlar tarafından şikayete konu olacak derecede Bektaşîliği yaymak için çaba harcamıştır. Tefvik Baba bu faaliyetleri sırasında 93 Harbi'nde bölgenin Ruslar tarafından işgali sırasında kiliseye çevrilen Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi'ne takılan çanı indirtmiş ve burayı tekrar Bektaşî tekkesine dönüştürmüştür.

XX. yüzyıl başlarında (1907 yılında) tekkeyi ziyaret eden Hasluck burada mezarı olan Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın Bektaşî ermişlerinden olduğunu kabul edilmekte, ayrıca türbe mahallinin eskiden Aya Nikola Kilisesi bulunduğunu belirterek türbenin gerek Hristiyanlar gerekse Müslümanlar tarafından ziyaret edildiğine vurgu yapmıştır. Aynı dönemde Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi Jön Türkler tarafında da ilgi görmekte ve meşrutiyet propagandası faaliyetlerinde buluşma yeri olarak kullanılmaktaydı. Ancak Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Teke ve Türbesi günümüze ulaşamamıştır. Keza tekke ilçenin Balkan savaşları sırasında Bulgarların şehri işgali sırasında yıkılmış, geride kalan türbe mahalli ise 1925'te Türkiye'de tüm tekke ve türbelerin kapatılmasından sonra kaderine terk edilmiştir. Nitekim Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi 1940-1945 yıllarında hala ayakta olmasına rağmen, daha sonra İstanbul-Edirne yolu açılırken yıkılıp ortadan kaldırılmıştır.

Günümüze Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın türbesi alanında valilik türbenin yerinin bulunması ve buraya aslına uygun bir yapının inşa edilmesi çalışması başlatmıştır. Türbenin yeriyle ilgili son yıllarda araştırmalar yapan Mimar Mucit Öztabak türbenin "Babaeski'de Hacı Hasan mahallesinde, Mimar Sinan yapısı Cedid (Semiz) Ali Paşa Camii ve Gülveren Baba Türbesi yakınında, Osmanlı köprüsünü geçtikten sonra, sağ tarafta yüz metre ötede olduğu" sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca günümüzde Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına Babaeski'de belediyeye ait bir arsa üzerine bir külliye yapılması için girişimlerde bulunulmuş, 2018 yılı itibarıyla Sarı Saltık (Saltuk) Baba adına bir türbe inşası Kırklareli İl Genel Meclisi tarafından onaylanmış, bu Horasan erenine karşı artan ilgi neticesinde ilçede ve çevrede sık sık düzenlenen panel ve konferanslar ile Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın tanıtılması çalışmaları hız kazanmıştır.

Sonnotlar

- 1 Sarı Saltık (Saltuk) Baba'nın vefat tarihi kimi araştırmalarda 1297 olarak ifade ediliyorsa da Ahmet Yaşar Ocak vefat tarihini Arap tarihçisi el-Birzali'nin verdiği bilgilere dayalı olarak kesin bir şekilde 1293 olarak vermektedir (Ocak, 2002: 65).
- 2 İbn Serrac'ın bu eserinden başka bazı kısmi farklılıkları olan *Teşviku'l-Ervah ve'l-Kulûb ila Zikri Allami'l-Guyûb* adında ayrı bir versiyonu da vardır (Ocak, 2014: 46).
- 3 Yazımcı Ali'nin tarihinde de İbn Serrac'ın verdiği bilgiyi destekleyen bir kayıt bulunmaktadır. Buna göre Sarı Saltuk, Barak Baba ve Akşehir'deki Seydi Mahmud denilen bir veli arasında geçen bir olayı tasvir etmektedir (Yazımcı Ali, 2009: 855).
- 4 Bu konuda bir makale kaleme alan Vatan Özgül, Dobruca ve Deşt-i Kıpçak bölgesine Haydarilik'in ulaşım ulaşmadığının bilinmediğini, ya Sarı Saltık'ın Anadolu'da iken Haydarilikle hemhal olduğunu ya da müriti Behramşah'ın Anadolu'ya geldiğinde Haydari olan bir başka mürsitten el aldığını belirtmektedir. Bununla birlikte Özgül'ün Sarı Saltık'la ilgili kanaati onun Alevi meşrep Batını İslami anlayışta bir eren olduğudur (Özgül, 2013: 150).
- 5 Evliya Çelebi, Sarı Saltık'ın Balkanlara gönderilmesi fikrinin Ahmet Yesevi'ye ait olduğunu, Muhammed Buhari'yi Ahmed Yesevi'nin yardım için Hacı Bektaş Veli'ye gönderdiğini, gönderirken de; "Var imdi Saltuk Muhammedim, Bektaşım seni Rum'a gönderip Leh diyarında ölen Sarı Saltuk'ın suretine girip o mel'unu ve Dobruca'daki ejderi bu tahta kılıç ile katledip Makedonya, Dobruca ve yedi krallık yerde nişan sahibi ol" diye talimat verdiğini zikretmektedir (Evliya Çelebi, 1996-I: 312).
- 6 1310-1402 yılları arasında yaşayan ve Horasan erenlerinden olan Seyyid Ali Sultan, Bektaşî geleneğinde Kızıldeli olarak bilinmekte ve Pehlivanlığın Piri olarak kabul edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, 2007: s.150 vd.
- 7 Sultan II. Bayezid Hırsova'ya tabi Baba kasabası mahsulü ve Hamam-ı Cedid mukataası gelirlerini Sarı Saltık Zaviyesi ve Baba kasabasında inşa ettirdiği camiye akar olarak vakfetmişti (Turgut, 2018: 354). XVII. yüzyılda burada iki yüzden fazla derviş bulunuyordu. Ayrıca bu tekkenin kervansarayında her gün yüz-iki yüz atlı kalmakta, dervişler onlara hizmet etmekteydi (Evliya Çelebi, 1999-II: 74).
- 8 Mostar şehrine 10 km uzaklıktaki bu tekke hakkında bkz. BOA, A.AMD., 88/79; Hafız, 2016: 15-20.
- 9 Arşiv kayıtlarında Hozat'ta Akviran köyünde Sarı Saltık (Saltuk) Baba türbesi tespit edilmektedir (BOA, SB., 2/32). Sözü edilen makam türbe Tunceli ili, Hozat ilçesi merkezinin 8 km kuzeyindeki 2.276 rakımlı Sarı Saltuk Tepesi'nde bulunmaktadır. Tepenin güney ve güneybatısındaki Karaca ve Akviran (Akören) köylerinde Sarı Saltuk adını taşıyan aileler yaşamaktadır (Abiha Çağlar, 2011: 46). Tunceli'deki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi etrafında Alevilik'te çok önemli bir yeri olan ocaklardan "Sarı Saltık Ocağı" şekillenmiştir. Hakkında detaylı bilgi için bkz. Saltık, 2011: 258-281; Tuğrul, 2006: 60-61).
- 10 1856 yılında Diyarbakır'daki Sarı Saltık Dergahı'na taamiye ödeneği için bkz: "Kürdistan vilayetine. Diyarbakir sakinlerinden olub vefat etmiş olan Ahmed Efendi'nin uhdesinden münhal olan beş yüz gurus maaşın bir miktarının Sarı Saltık kuddise sirrehü hazretlerinin dergah-ı şerifi ta'amiyesine tahsisi istid'a olunmuş..." (BOA, A.MKT.UM., 220/90, Tarih 4 Ca 1272/12 Ocak 1856).
- 11 Bor kazasında Hacı Hasan mahallesindeki Sarı Saltık Türbesi'ne 1798 tarihinde türbedar tayini için bkz. BOA, C.EV, 89/4434; Bor'daki Sarı Saltuk Türbesi hakkında geniş bilgi için bkz. Önen, 1949: 2.

- 12 Göynük'te ise Mecnun Saltuk Şeyh isminde bir zaviye bulunmaktaydı (Turgut, 2011: 213).
- 13 Ekim 1559 tarihinde ise Kaligra'daki Sarı Saltık (Saltuk) Zaviyesi mensuplarının ehl-i sünnet olup olmadıkları hakkında Varna kadısından bilgi talep edilmiştir (BOA, A.DVNSMHM.d., 3/418; Ahmet Refik, 1994: 44-46, 49-50).
- 14 Sarı Saltık'ın vefatından 17-18 yıl sonra yazılmış olan İbn Serrac'ın *Tüffahu'l-ervah*'ına göre onun mezarı Saçı-Sakça-İsakça'ya yaklaşık üç saatlik bir yerdedir. Dolayısıyla Dobruca-Babadağ'daki (İbn Batuta'ya göre buranın adı Baba Saltuk'tur) türbenin Sarı Saltık'a aidiyeti daha kuvvetlidir (Taşdelen, 2015: 29; Sarıkaya-Bardakçı-Gürkan, 2013: 81-82).
- 15 “ Tarîhçe pek çok tettebbu'atta bulundum, bu zat hangi memlekette kimin sulbünden hangi tarihte tevellüd etmiş ve Babaeski'ye ne vakit gelmiş ve hangi tarîke mensüb imiş ve kaç tarihinde vefat etmiş olduğuna dair bir kayda tesadüf edemedim. Bu tekdedeki Sarı Saltuk kabrinin ayağı ucunda mefrûş bir seng-pareye mahkûk bir el resmi vardır. Hristiyan milleti bu kabri (Aya Nikola) namıyla yad ediyor. Ve her sene Aya Nikola yortusunda Hristiyanlardan tekkeye gereği gibi fütûhat oluyor. Sebebi anlaşılamadı.” (Ahmet Badî Efendi, 2014: 2035-2036).
- 16 “Ba'dehû sene () tarihinde Sarı Saltık Bay Sultan, Pirevadi kurbunda Dobruca Abdullah huzûrunda merhûm oldukda Saltık Bay'ın vasiyeti sabıkası üzere na'sı Muhammed Saltık'ı yedi aded tabuta fukaraları koyup yedi kralı dal yedi tabutu alup her biri birer iklim tabutları götürürken tabutlarda cesedi Saltık'ı bulup hamdi Huda bizdedir, deyü her bir kral vilayetlerine götürürler. Edirne kralı cesedi Saltık Bay'ı bir harab-abad olan Baba şehrinde defn ettiğiçün Babaeskisi derler. Anların şerefiyyetine hâlâ imar olmadadır.” (Evliya Çelebi, 1999-III: 263).
- 17 “Evsafı ziyaretgahı Sarı Saltık Baba Sultan. b
alada menakıbı şerifleri ırkı tahirden olup Hacı Bektaş Veli izniyle ibtida diyarı Rûm'a kadem basan Saltık Bay Muhammed Buharî oldukları balada Babadağı şehri evsafında mufassaldır. Amma bu mahalde medfûn olmasının sebebi yine kendülerinin vasiyeti ile yedinci tabutu Edirne sahibi İdrivne bu mahalde Yanko deyri içre defn edüp dörd yüz seneden berü cemî'i milelin ziyaretgahıdır. Ve ol zamandan berü kabri münevverî üzere bir an çerağı ateşdanı sönmemiştir. Bir kaç kerre Yahûdî ta'ifesi tebdîli came olup çerağı münevverin söndürmek murad edindikde ‘püf’ demeye dem nefesi tutulup ancak bir seddi ramakı kaldıkda parmak kaldırıp İslam ile müşerref olanın biri Murad Hanı Rabî' asrında türbedar idi, deyü şahadet etdiler. Hâlâ ol kandili seri sa'adetleri tarafında huddamları yağ koyup asitanei Baba'yı münevver eder. Niçe kerre dühni küsfend komağı feramûş edüp niçe günler yine çerağı rûşen olur, bir asitanei deyri azimde medfûndur. Gerçi tekeyi Bektaşiyandır amma evkafı za'if olmağıla dervîşanı azdır amma nezeratları çok gelir. Ve canibi erba'asında bağ u besatınleri vardır. Bu şehri Baba bunların abı rûyına ihya olmuşdur. Huda imar ede. Bu şehir anların ismiyle müsemma olup Babaeskisi derler. Bu türbe pür-envar şehrin canibi şarkisi kenarında Alî Paşa Cami'i cenbinde nehri () kenarında bir bağı gülistan içre. *Ziyareti eş-Şeyh Şuhûdî*: Aslında yine Babaeskisi'ndendir. Kemali zahir ü batın ile meşhûr, hüsni kitabetde kalem gibi âlem idi. Sarı Saltık Baba tekeyesinde medfûndur. Bir köhne bina deyri kebir içre medfûndur. Kuddise sırıhu'l-aziz. Ve bu şehrin canibi garbisinde bağçeler kenarında Edirne rahî üzere, *Ziyaretgahı eş-Şeyh Hazreti () Baba*: Rehi rast üzere bir topraklı yığın hünka dibinde bir mesiregahı çemenzarı bağı gülistan içre bir asitanei kadimdir kim tabutu Sarı Saltık Bay ile bile gelen kırk halifenin biri bu () Baba Sultan'dır. Hayli mu'ammer olup Gazî Hudavendigâr ile Edirne fethinde bile bulunmuşlardır. Kuddise sırıhuş. Şahrâh üzere olmağıla ziyaretgahı hass [u] amdır. Bir kaç fukarayı Bektaşiyani

olup babı tevekkülde fakrı faka sahibleri bir alay hümamdır (Evliya Çelebi, 1999-III: 264).

18 “Derûn-ı kasabada bir de Sarı Saltuk tekkesi vardır ki 1241 tarihinde yani vak'a-i hayriyede ba-irade-i seniyye hedm olunan Bektaşî tekkelerinden biridir. Binası evvelce kargır iken münhedim olmakla 1283 tarihinde ahşap olarak bina olunmuş ve Edirne’de Sezayî dergahında mukim Dervîş Mehmed şeyh tayin kılınmış idi...” (Ahmet Badi Efendi, 2014: 2035).

19 Babaeski’deki Sarı Saltuk (Saltuk) Baba Türbesi ve dervîş hücrelerinin bina mevsimi geldiğinde tamir edilmesi ve masraflarının ne şekilde karşılanacağı ile ilgili Evkaf-ı Hümayun tarafından 14 Ocak 1958 tarihinde ruznamçe verilmiştir (BOA, EV.MH, 649/74).

Kaynaklar

1. Arşiv Belgeleri

BOA, A.AMD., 88/79.

BOA, A.DVNSMHM.d., 3/418; A.DVNSMHM.d., 51/226.

BOA, A.MKT.UM., 220/90.

BOA, C.EV, 89/4434.

BOA, DH.ŞFR., 354/50.

BOA, EV.MH, 1632/63; EV.MH, 649/74.

BOA, EV.MKT, 464/21; EV.MKT, 660/52.

BOA, EV.MKT.CHT, 766/107.

BOA, HAT, 294/17515-A.

BOA, HR.TH., 321/56.

BOA, HR.TH., 321/81.

BOA, MAD, 9771, s.44.

BOA, MKT.CHT, 546/89.

BOA, SB., 2/32.

BOA, Y. PRK.SRN, 4/1.

BOA, Y.PRK.UM, 27/14; Y.PRK.UM, 28/38.

VGMA, Defter nr. 243, s.128; Defter nr. 665, s.81; Defter nr. 675, s.16; Defter nr. 715, s.73.

2. Kaynak Eserler ve Araştırmalar

Abiha Çağlar, Birsnel. (2011). “Sözlü Kültür Ortamında Sarı Saltuk: Tunceli-Hozat Örneği”. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*. Sayı 1, Ankara Haziran. 131-148.

- Ahmet Refik. (1994). *Onaltıncı Asrda Râfizîlik ve Bektaşîlik*. sad. Mehmet Yaman. İstanbul: Ufuk Matbaası.
- ALTI, Aziz. (2019). *Balkanlarda Bektaşîlik (XVII-XVIII. Yüzyıllar)*. Ankara: La Kitap Yayınları.
- Babaeski Gazetesi*, Sayı 2385, 8 Mart 2019, s.1-2.
- Değerli, Ayşe ve Eşref Temel ve Bekir Şahin. (2015). *Vesâik-i Bektaşîyan*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Demir, Necati. (2015). *Sarı Saltuk Gazi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî. (2010). *İbn Battûta Seyahatnâmesi (Rihletü İbn Battûta Tuhfetü'n-Nuzzâr fî Garâibi'l-Emsâr ve Acâibi'l-Esfar)*. I. Çeviri, inceleme ve notlar: A. Sait Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Engin, Refik. (2000), “Tevfik Bey Baba”. *Yol*. Sayı 5. Ankara Mayıs-Haziran. 119.
- . (2014). *Trakya ve Balkanlarda Bektaşîlik ve Bektaşî Sürekleri*. Almanya: Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü Yayınları.
- Evlîya Çelebi b. Dervîş Mehmed Zıllî. (1996), *Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi*. Haz. Orhan Ş. Gökay. I. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Evlîya Çelebi b. Dervîş Mehmed Zıllî. (1999). *Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi*. Haz. Zekeriya Kurşun-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı. II-III. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hafız, Tacida. (2016). “Blagay’da (Bosna Hersek) Sarı Saltık Türbesi”. *Bilimsel Eksen*. Sayı 19. 15-20.
- Hammer, J. Von. (1947). *Osmanlı Devleti Tarihi*. XI. trc. Mehmed Atâ. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hasluck, F.W. (1929). *Christianity and Islam Under the Sultans*. ed. Margaret M. Hasluck. II. Londra: Hasluck Press.
- . (2000). *Bektaşîlik Tedkikleri*. Haz. Râgıp Hulûsi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- <http://gorunumgazetesi.com.tr/haber/25077/babaeskiye-sari-saltuk-kulliyesi.html>. (Erişim29.10.2019).
- <http://sarisaltikvakfi.org>. (Erişim 27.10.2019).
- <http://www.habertrak.com.tr/babaeskiye-sari-saltuk-turbesi-yapilmasi-onaylandi-h44145.html>. (Erişim 29.10.2019).
- İpek, Edip. (2014). “Temettuât Defterlerine Göre Babaeski”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırklareli.

- Kantar, Şefik. (2014). *Günümüz Diliyle Sarı Saltuk Baba*. İstanbul: UKİD Yayını.
- Kaya, Doğan. (2012). "Sivas Kaynaklı Cönklerde Sarı Saltuk". *Bilimsel Eksen*. 8. 15-17.
- Kırklar Haber*. Yıl 15, Sayı 4517, 5 Mart 2019, s.1.
- Kiel, Machiel. (2009). "Sarı Saltuk (ö. 697/1297-98)". *DİA*. XXXVI. 147-150.
- . (1980). "Sarı Saltuk ve Erken Bektaşilik Üzerine Notlar". çev. Fikret Elpe. *Türk Dünyası Araştırmaları*. II. Sayı 9. İstanbul. 34.
- Kolağası Resneli Ahmed Niyazi. (2003). *Hürriyet Kahramanı Resmeli Niyazi Hatıratı (Hâtırat-ı Niyazi)*. Haz. Nurer Uğurlu. İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Küçük, Murat. (2006). *Tarihten Günümüze Makedonya ve Arnavutluk'ta Bektaşilik Bir Nefes Balkan*. İstanbul: Horasan Yayınları.
- Küçükdağ, Yusuf ve diğer (2015). *Vesâik-i Bektaşîyan'a Göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tekkeleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Mehmed Raşid. (1282). *Tarih-i Raşid*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Muhammed b. Ali İbn es-Serrâc. (2015). *Tıffâhul'l-Ervâh ve Miftâhu'l-İrbâh*, Haz. Nejdet Gürkan, M. Necmettin Bardakçı, M. Saffet Sarıkaya, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Noyan, Bedri. (2002). *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*. V. Ankara: Ardıç Yayınları.
- Ocak, Ahmet Yaşar. (2002). *Sarı Saltık: Popüler İslam'ın Balkanlar'daki Destanı Öncüsü (XIII. Yüzyıl)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- . (2014). "Sarı Saltık'a Dair Halledilmemiş Problemler, Eski ve Yeni Sorular, Yeni Bir Kaynak". *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu (6-10 Kasım 2013 Köstence Romanya) Bildiriler*. Haz. A. Günşen-R. Canım-B. Akay-F. Rodoplu. Edirne. 41-48.
- Okiç, Tayyip. (2015). *Sarı Saltuk'a Ait Bir Fetva Bir Fetva Etrafındaki Münakaşalar*. Haz. Şefik Kantar. İstanbul: UKİD Yayını.
- Otman Baba Velâyetnâmesi (Tenkitli Metin)*. (2007). Haz. Filiz Kılıç-Mustafa Arslan-Tuncay Bülbül. Ankara: Grafiker Ofset.
- Önen, Ragıp. (2001). "Bor'da Sarı Saltık Türbesi". *Yeşil Bor Gazetesi*. Sayı 13-15. Bor. 2.
- Öz, Baki. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de Alevi-Bektaşî Dergâhları*. İstanbul: Can Yayınları.
- Özgül, Vatan. (2013). "Sytzigan-Baba Syrgiannes-Baba Saruca, Saltuk Et-Türkî ya da Nam-ı Diğer Sarı Saltık Hakkında". *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*. 8. 133-176.

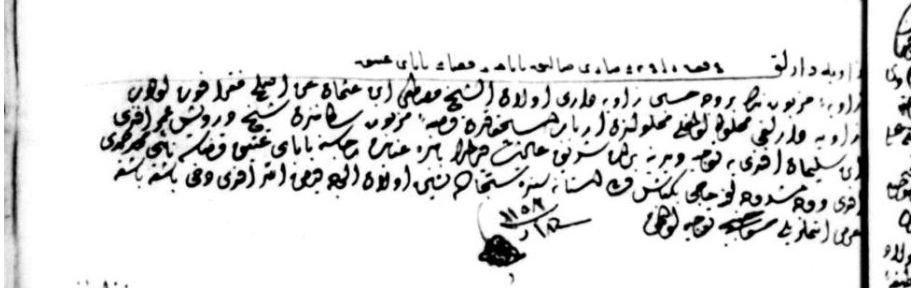
- Öztabak, Macit. (2015). *Sarı Saltuk Tekkesi*. Babaeski.
- Öztürk, Eyüp. (2011). “İbnü’s-Serrâc ve Müvelleh Dervişler (Teşvîku’l-Ervâh ve’l-Kulûb ilâ Zikri Allâmi’l-Guyûb Eseri Bağlamında)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Parmaksızoğlu, İsmet. (1971). İbn *Batuta Seyahatnâmesinden Seçmeler*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Salcı, Vahit Lütfi. (1937). “Hacı Rasih Baba”. *Halk Bilgisi Haberleri*. Sayı 66. Nisan. 145-147.
- . (1937). “Kurban İsmail”. *Halk Bilgisi Haberleri*. Sayı 69. Temmuz. 185-188.
- Salname-i Vilayet-i Edirne*. (1317). Edirne: Edirne Vilayet Matbaası.
- Saltık, Veli. (2011). *İz Bırakan Erenler ve Alevi Ocakları*. Ankara: Kuloğlu Matbaacılık.
- Sarıkaya, M. Saffet ve diğer. (2013). “İbnü’s-Serrâc’a Göre Sarı Saltuk”. *Tasavvuf*. 32. 75-110.
- Sevgen, Nazmi. (1967). “Sarı Saltık ve Aiyos Spiridon-4”. *Tarih Konuşuyor Dergisi*. Sayı 36. Ocak. 3020.
- Şimşek, Selami. (2007). “Kırklareli’de Tarikatlar ve Tekkeler”. *Tasavvuf*. Sayı 18. 215-217.
- Taşdelen, H. Musa. (2015). *Bulgaristan, Romanya ve Kırım Müslüman Topluluklarında Sarı Saltık Algısı Referans Kişilik Olarak Bir Kolonizatör Türk Dervîşi*, İstanbul: Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Derneği.
- Tuğrul, Talip. (2006). “Tunceli Alevîliğinde İnanç ve İbadet (Sarı Saltık Ocağı Örneği)”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- . (2014). “Sarı Saltık’ın Tarihî ve Menkıbevî Hayatı”, *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması 26-28 Mayıs 2014 Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB)*, Eskişehir, 117-129.
- Tuğut, Vedat. (2011), “XVI. Yüzyılda Tahrir Defterlerine Göre Hüdavendigâr ve Sultanönü Sancaklarında Abdalân-ı Rum”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4/19. 207- 227.
- . (2018), “Balkanlarda Abdâlan Evkâfi”. *Vakanüvis (Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi)- Prof. Dr. Azmi Özcan Öğrencileri Özel Sayısı*. 3. 336-361.
- . (2019), *Yitirilen Mirasımız: Balkanlardaki Osmanlı Vakıfları (Fethinden XVI. Yüzyılın Sonlarına Kadar)*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yayınları.

- . (2020). “Sarı Saltuk, Ona Ait Türbeler ve Ejderha Kültüne Dair”. *Rumeli’de Osmanlı Vakıfları Üzerine Araştırmalar: Bulgaristan*. Ed. A. Kala-İ. Güleç-Ö. S. Güler, İstanbul. 145-168.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. (2016). *Vilâyetnâme Menâkıb-ı Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Yazıcızâde Ali. (2009). *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuznâme-Selçuklu Tarihi)*. Haz. Abdullâh Bakır. İstanbul: Çamlıca Basın Yayın.
- Yıldırım, Rıza. (2007). *Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Velâyetnâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Zarcone, Thierry. (1990). “Alevî et Bektaşî de Thrace Orientale: Les Tekke de Sari Saltuk à Babaeski et d’Ariz Baba à Havsa”. İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988). Samsun. 629-638.
- Ahmet Badi Efendi. (2014). *Riyâz-ı Belde-i Edirne 20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne’si*. III. Haz. Niyazi Adıgüzel-Raşit Gündoğdu. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Şemsettin Sami. (1311). *Kâmûsü’l-a’lâm*. IV. İstanbul: Mihran Matbaası.

EKLER

A. BELGELER

Belge 1. 1744 yılında Babaeski’deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Tekkesi’ne Şeyh Mustafa bin Osman’ın vefatı üzerine erbab-ı istihkakdan Şeyh Derviş Ömer Efendi bin Süleyman Efendi’nin görevlendirilmesi (VGMA, Defter nr. 665, s.81).

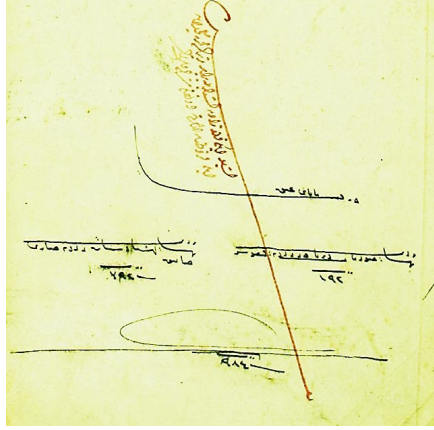
zaviyadârlık

vakf-ı zaviye-i Sarı Saltık Baba der kazâ-i Baba-yı Atik

zaviye-i mezbûrenin ber vech-i hasbî zâviyedârî olan Eşşeyh Mustafa ibn Osman an islah-ı fukara fevt olub zaviyedarlığı mahlul olmağla mahlulünden erbab-ı istihkakdan kasaba-i mezbure sakinlerinden Şeyh Derviş Ömer Efendi ibn Süleyman Efendi’ye tevcih ve yedine berat-ı şerif-i âlişân verilmek bâbında inayet ricasına Baba-yı Atik kazası nâ’ibi Mehmed Hamdi Efendi vech-i meşrûh üzere Hacı Bektaş Veli Asitâ-

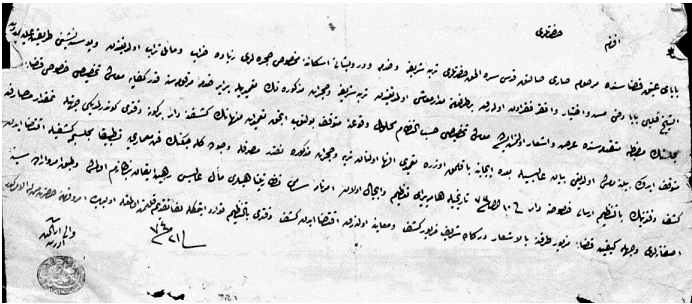
nesi'nde seccadenişi'n olan Elhâc Feyzullah Efendi dahî başka başka arz etmeleriyle mucebince tevcih olundu fi 18 R sene 1158 (20 Mayıs 1745)

Belge 2. 1826 sonrası Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nin zapt olunan eşyalarının satılması (BOA, MAD, 9771, s.44).

iş bu iki kıt'a zaviye eşyalarıyla beraber zîrde muharrer mu'accelât ile fûruht olunmuş olmağla şerh verildi	
der kazâ-i Baba-yı Atik	
bahâ-i hayvânât ve eşya der zaviye-i Kay-gusuz guruş 192	baha-i eşya ve sâ'ire zaviye-i Sarı Saltık guruş 792,5
Yekûn guruş 984,5	

Belge 3. Baba-yı Atik kazasındaki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi hizmetçi ve dervişlerinin hücreleri harap olduğundan tamiri ve postnişini Kalbi Baba ihtiyar, fakara ve geliri olmadığından kendisine maaş tahsisi hususu (BOA, EV.MH, 649/74).

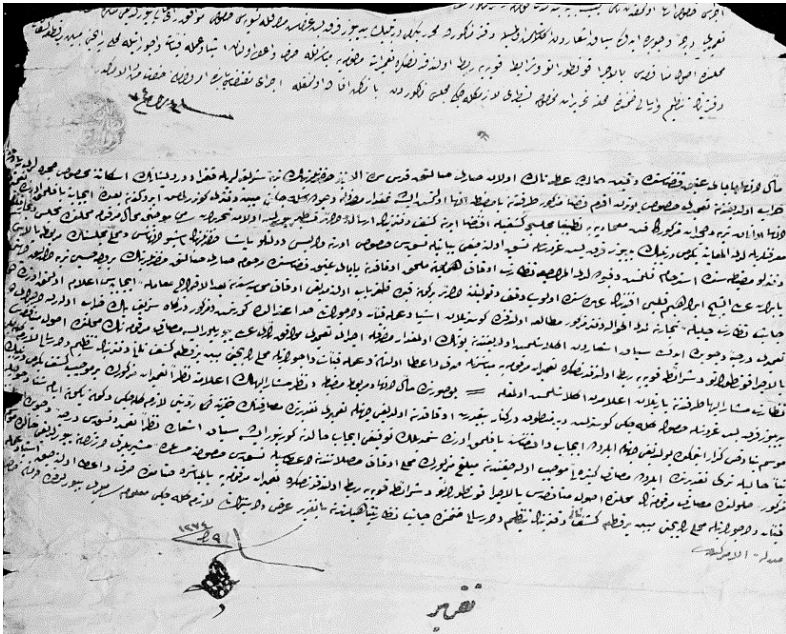
devletlü efendim hazretleri

Baba-yı Atik kazâsında merhum Sarı Saltık kuddise sırrehü'l-hak hazretleri türbe-i

şerife ve hüddam ve dervişânî iskânına mahsus hücreleri ziyâde harâb ve mâ'il-i türâb olduğundan ve postnişini tarikat-ı aliyye-i Rifaiyyeden Eşşeyh Kalbî Baba dahî müsîn ve ihtiyâr ve fukaradan olarak bir taraftan medar-ı ma'âşî olmadığından türbe-i şerife ve hücerât-ı mezkûrenin ta'miriyle beraber hademe-i merkûmesine kadar kifâyeye ma'âş tahsisi husûsî kaza-i mezbur meclisinin mazbata mukaddimesinde arz ve iş'âr olunmuş ise de ma'âş tahsisi hasbe't-tanzim mahlûl vuku'una mütevakf bulunub ancak ta'mirât-ı münhânin keşfine dâ'ir bir güne defteri gönderilmediği cihetle ne mikdar masârîfa mütevakf idüğü beyyine ma'âş olduğu beyân-ı âlisiyle ba'dehu icabına bakılmak üzere ta'miri inhâ olunan türbe ve hücerât-ı mezkûre ne kadar masrafla vücuda geleceğinin fenn-i mi'mâriye tatbikan meclisçe keşfiyle iktizâ eden keşf defterinin bi't-tanzim irsâli husûsuna dâ'ir fi 10 Ra sene 73 (8 Kasım 1856) tarihiyle hâme-pirâ-yî ta'zîm ve icâl olan emirnâme-i sami-i nezâretpenâhileri me'al-i âlisi reh-in-i ikât-ı bendegânem olmuş ve tîbk-ı emr ve irâde-i seniyye-i asafâneleri veçhile keyfiyet kaza-i mezbûr tarafına bi'l-iş'âr dergâh-ı şerif-i mezbûr keşf ve mu'ayene olunarak iktizâ eden keşf defteri bi't-tanzim tevatüd etmekle leffen takdim kılınmış olmağla olbâbda emr u ferman hazret-i men lehü'l-emrindir fi 21 M sene 74 (11 Eylül 1857).

Vali-i eyalet-i Edirne

Belge 4. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi'nin harap olan fukara ve dervişlere mahsus hücrelerin 1857-1858 tarihlerinde tamiri ile ilgili keşf yapılması ve tamir masraflarının belirlenmesi (BOA, EV.MH, 649/74).

icrâsı hususu inhâ olunmaktan naşi (okumuyor) ta'miri derece-i vücubda idüğü sıyak-ı iş'ârdan anlaşılmiş olmasıyla defter-i mezkûrda muharrer yirmi dört bin yedi yüz kırk beş gurusu masrafla tesviyesi hususu muvafık-ı re'y-i âli buyurulduğu mahallinde usul-i münakasası bi'l-icrâ kontrat ve şerâyet-i kavîyyeye rabt olunduktan sonra ta'mîrât-ı merkumeye mübâşeretle sarf ve i'tâ olunan istiyad-ı amele fiy'ât ve ücretleriyle mahalli rayıcı mübeyyin bir kıt'a keşf defterinin tanzim ve irsali zımında mahalline tahrîrât-ı mahsusa tastiri lazım geleceği meclis-i mezkûrdan bâ-tezkere ifâde olunmakla icrâ-yı muktezâsı bâbında emr u ferman hazret-i men lehül-emrindir fi 4 Receb sene 74 (18 Şubat 1858).

me'al-i inhâ Baba-yı Atık kazâsında defin-i hâk-ı ıtrnak olan Sarı Saltık kudise sırrehü'l-hatır hazretlerinin türbe-i şerîfelerinin fukarâ ve dervişanının iskânına mahsus hücreleri harâb olduğundan ta'miri husûsu bundan akdem kaza-i mezkûr tarafından bâ-mazbata inhâ olunmuş ise de ne mikdar masrafla vücuda geleceğini mübeyyin defteri gönderilmiş idüğünden ba'dehu icabına bakılmak üzere ta'miri inhâ olunan türbe ve hücerat-ı mezkûr kâ'in (?) mi'mâriyyeye tatbikan keşfiyle iktiza eden keşf defterinin irsâl ve dâ'ir tastîr buyurulmuş olan tahrîrât-ı sâmi mucebince mahal-i merkûme mahallinde meclis ve muhtarlığının ma'rifetleriyle lede'l-mu'âyene yirmi dört bin yedi yüz kırk beş (24.745) gurusu tesviye olunacağı beyanıyla tesviyesi husûsu Edirne valisi devletlü paşa hazretlerinin iş bu inhâsı ve mahalli meclisinin merbut bâlası defterlü mazbatasının istihâm kılınmış ve kuyûda lede'l-mürâca'a nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak evkafdan Baba-yı Atık kazâsında merhum Sarı Saltık hazretlerinin ber vech-i hasbi türbedarlık ciheti bâ berât-ı âli Eşşeyh İbrahim Kalbî Efendi'nin uhdesinde olub vakf ve tevliyetine dâ'ir bir güne kuyûda halefyâb (?) olunmadığı evkâf muhasebesinden ba'de'l-ihrâç mu'âmele-i icâbiyyesi i'lâm olunmak üzere canib-i nezâret-i celile-i ticarete lede'l-havâle defter-i mezkûr mütâla'a olundukda gösterilen istiyâd-i amale (?) fiy'ât ve ücreti hadd-i i'tidâlde görünmüş ve mezkûr dergâh-ı şerîf harâb olarak derbârı ta'miri derece-i vücubda idüğü sıyak-ı iş'ârdan anlaşılmiş olduğundan bunun ol mikdâr masrafla icrâ-yı ta'miri muvafık-ı re'y-i âli buyurulur ise masarîf-ı merkûmenin mahallinde usûl-i münakasası bi'l-icrâ kontrat ve şerâit-i kavîyyeye rabt olunduktan sonra ta'mîrât-ı merkumeye mübâşeretle sarf ve i'tâ olunan ve amele fiy'ât ve ücretleriyle mahalli rayıcını mübeyyin bir kıt'a keşf-i sani defterinin tanzim ve irsâli lazım geleceği nezâret-i müşârünileyhâ tarafından yazılan i'lâmdan anlaşılmiş olmağla bu surette me'al-i inhâ ve merbut mazbata ve nazır-ı müşârünileyhin i'lâmına nazaran ta'mîrât-ı mezkûrun ber muceb-i keşf yirmi dört bin yedi yüz kırk beş gurusu ile husûle geleceği gösterilmiş ve ber mantuk-ı derkenâr bi-kudret evkafdan olduğu cihetle ta'miri takdirinde masarîfatın hazineden rü'yeti lazım geleceği ve gün be gün eyyâm-ı şitâ duhulüyle mevsim dahî güzâr etmekde bulunduğu cihetle ilerüde icab ve iktizasına bakılmak üzere şimdilik tevkîfi icab-ı halden görünüyor ise de sıyak-ı iş'âra nazaran ta'mîr ve tesviyesi derece-i vücubda hâliyle terki takdirinde ilerüde masarîf-ı mezkûreyi mucib olacağından meblağ-ı mezburun mahalli evkâf hasılatından i'tâsıyla tesviyesi husûsuna müsa'ade-i müşîrileri

erzân buyurulduğu hâlde mevsim-i mezkûr hululünde masarîf-ı merkûmenin mahalinde usûl-i münakasası bi'l-icrâ kontrat ve şerâ'it-i kaviyyeye rabt olunduktan sonra ta'mirât-ı merkûmeye bi'l-mübâşere hitâmında sarf ve i'tâ olunacak istiyâd-ı amele fiy'ât ve ücerâtıyla mahalli rayıcı mübeyyin bir kıt'a keşf-i sani defterinin tanzim ve irsâli zımında canib-i nezaretpenahilerinden bâ-takrir arz ve istizânın lazım geleceği ma'lûme-i samileri buyuruldukdâ ferman hazret-i men lehü'l-emrindir fi 9 Ra sene 1274 (28 Ekim 1857).

Belge 5. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi ve derviş hücrelerinin tamiiri ile ilgili Evkaf-ı Hümayun Nazırı Ali Galip Bey'in düşüncesi (BOA, EV.MH, 649/74).

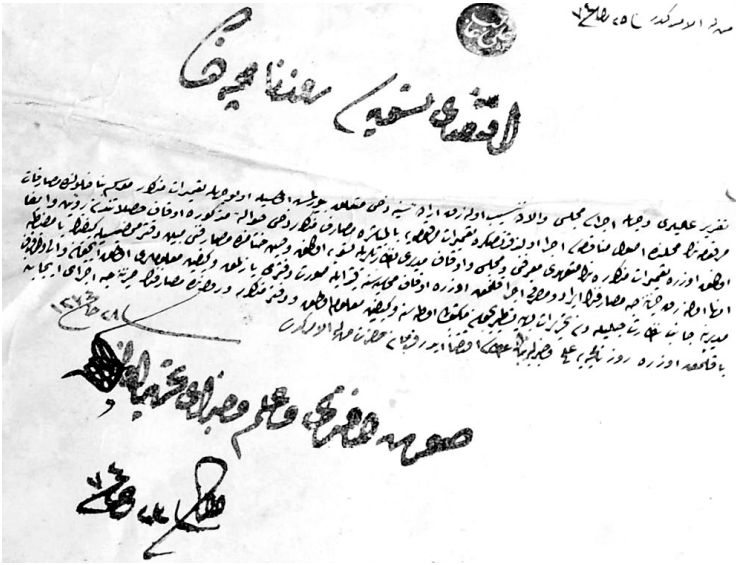
Evkâf-ı Hümayun Nâzırını semâhatlû Paşa takrir-i âlileri veçhile meclis-i vâlâda tensib olunarak irade-i seniyye dahî ol mürurunda emr buyurulmağla mucebince tesviyesine himmet buyuruldu deyu fi 3 Ca sene 74 (20 Aralık 1857)

Baba-yı Atik kazâsında medfûn merhum Sarı Saltık kuddise sırrehü'l-hak hazretlerinin türbe-i şerife ve dervişan ve hademesi iskânına mahsus hücreleri ziyadesiyle harâb olduğundan mukaddemâ mahallinden vâki' olan iş'âr üzerine makâm-ı nezâretnden alınan isti'lâmnâme üzerine hücerât-ı mezkûrenin kazâ-i mezkûr meclis ma'rifetiyle keşf ve mu'âyene edilerek zeyli mazbata tanzim ve irsâl olunan defterde gösterildiği veçhile ta'miri yirmi dört bin yedi yüz kırk beş guruş masrafla vücuda geleceği beyanıyla icabının icrâsı husûsu Edirne vâlisî devletlû paşa hazretlerinin tahriratında inhâ olunmuş ve zikr olunan keşf defterinde irâ'e olunan eşyâ ve amelenin fiy'ât ve ücerâtı hadd-i i'tidâlinde görüldüğü ve selefü'l-beyân türbe-i şerife türbedarlığı ber vech-i hasbî meşâyih-i Rıfâ'iyeden Kalbî Baba'nın uhdesinde mukayyed olub vakfına ve tevliyetine dâ'ir bir güne kayda zaferyâb olunamamasından

dolayı bî-kudret evkâfdan idüğü tebeyyün ederek bu cihetle ta'mirinin tedkîki lazım gelürse de bunun böyle hâliyle terki takdirinde ilerüde münhedim olacağı sıyâk-ı inhadan münfehim olmasıyla mevsim-i bina geldikde mahallinde münakasa edilerek ve ol veçhile ta'ahhüd eden kimesnenin yedinden kontrat alındıktan sonra hitamında sarf olunan eşyanın fiy'at ve amelenin ücerâtıyla mahalli rayicini mübeyyin defteri gönderilerek masarîfı dahî havâli-i mezkûre evkâf hâsılâtından rü'yet ve ifâ olunmak üzere mahal-i mezkûrenin müte'ahhidi ma'rifeti ve meclis-i mezkûr nezaretiyle keşf ve ta'mîri ticaret neaâret-i celilesinin i'lâmıyla evkâf-ı hümayun ruznamçesinden yazılan mukteza derkenârında gösterilmiş olmağla muvafık-ı irâde-i seniyye-i cenab-ı dâverâneleri buyurulur ise icâbının ifâsı bâbında emr u ferman hazret-i men lehü'l-emrindir fi 25 Ra sene 74 (13 Kasım 1857).

Ali Galib

Belge 6. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi ve derviş hücrelerinin bina mevsimi geldiğinde tamir edilmesi ve masraflarının ne şekilde karşılanacağı ile ilgili Evkaf-ı Hümayun tarafından verilen ruznamçe sureti (BOA, EV.MH, 649/74).

İktizâ-yı tesviyesi ruznamçe verildi

takrir-i âlileri veçhile icrâsı meclis-i vâlâda tensîb olunarak irâde-i seniyye dahî müte'allık buyurulmuş olmasıyla ol veçhile ta'mîrât-ı mezkûr mevsim-i binâ hulûlünde masârîfâtı merkûmenin mahallinde usûl-i münâkasası icrâ olunduktan sonra ta'mîrât-ı merkûmeyi bi'l-mübâşere masârîf-ı mezkûr dahî havâle-i mezkûre evkâf hasılâtından rü'yet ve ifâ olunmak üzere ta'mîrât-ı mezkûrenin müte'ahhidi ma'rifeti ve meclis ve evkâf müdürü nezâretleriyle tesviye olunmak ve hîn-i hitamında masârîfını mübeyyin defter-i mümzisiyle keyfiyetin bâ-mazbata inhâ olunarak hazinece masârîfının irâd

ve masrafı icrâ kılınmak üzere evkâf muhasebesine kayd ile suret-i defteri yazılmak ve keyfiyet-i ma'lûmleri olunmak için vâli ve evkâf müdürüne canib-i nezaret-i celileden tahrirât-ı behiye tastir için mektûb odasına ve keyfiyet-i ma'lûm olmak ve defter-i mezkûr ve masârifinin hazinece icrâ-yı îcâbına bakılmak üzere ruznamçeye ilmühâberlerinin der uhdesi iktizâ eder ferman hazret-i men lehü'l-emrindir fi 28 Ca sene 1274 (14 Ocak 1858)

Suret-i defteri ve ilmühâberleri tahrir olundu fi 23 Receb sene 74 (9 Mart 1858)

Belge 7. 1857 yılında harap durumda olan Sarı Saltık Tekkesi'nin türbe mahalli, şeyh ve derviş hücreleri, semahane ve diğer eklentileri ile çevre duvarlarının 24.745 kuruş masrafla tamir ettirilmesi, tamir için gerekli malzemenin miktarlarını gösterir cetvel (BOA, EV.MH, 649/74).

The document is a handwritten list of items and their costs, organized into columns. The text is in Ottoman Turkish. At the bottom left, there are several circular official seals (mühürler) and the page number '669/74' is written in the bottom left corner.

(Sayfa 1)

Baba-yı Atık kasabasında medfûn Sarı Saltuk kuddise sirrehü hazretlerinin müşerref harâb olan türbe-i şerifesiyle türbedârî Şeyh Kalbî Baba ve dervişana mahsus olan hücrelerinin bu kere emirnâme-i sami-i müşirilerine imtisâlen meclis-i çakarenemiz

ma'rifeti ve mi'mâr kalfası ma'rifetiyle türbe-i şerifin ve hücre-i mezkûrelerin muhtaç-ı ta'mîr bulunan mahalleri keşf ve mu'âyene kılınarak icrâ-yı tebşir ve termîmiyle masârîfât vâkı'asını mübeyyin defterdir.

Türbe-i şerifin mahalli							
Tülen zirâ'		Arzen zirâ'		Kadden zirâ'		Terbi'an zirâ'	
8		8		5		64	
Direklik ağaç Aded	Taban Aded	Kirişlik ağaç Aded	Makaslık Aded	Bileşek Aded	Çelik Aded	Biçme tahtası Aded	Kanat tahtası Aded
10	16	10	20	150	25	450	60
Mismâr Kıyye		Frenk enkeseri Kıyye		Dolama ağacı Aded		Kiremid Aded	
60		12		100		8.500	

Şeyh ve dervişan iskânları için üç bâb odanın mahalli					
Tülen zirâ'	Arzen zirâ'		Kadden zirâ'		Terbi'an zirâ'
16	11		5		86
Altışar zirâ'lık kereste direklik Aded	Beşer arşun taban Aded	Altışar zirâ' kirişlik ağaç Aded	Mahya ve makaslık üçer zirâ' Aded		Dörder arşun bileşek Aded
26	24	18	32		200
Biçme tahtası Aded	Kanat Aded	Dolama ağacı Aded	Mismâr Kıyye	Frenk enkeseri Kıyye	Kiremid Aded
600	75	100	75	15	7.500

Mezkûr odaların ittisâlinde vâkı' olacak bir bâb semâhâne mahalli						
Tülen zirâ'		Arzen zirâ'		Kadden zirâ'		Terbi'an zirâ'
8		8		5		64
Direklik ağaç Aded	Taban Aded	Kirişlik Aded	Mahya ve makaslık Aded	Bileşek Aded	Çelik Aded	Biçme tahtası Aded
10	16	10	20	150	30	450
Kanat tahtası Aded	Mismâr kıyye	Frenk enkeseri kıyye		Dolama ağacı Aded	Kiremid Aded	
60	60	12		100	8.500	

Derûnunda vâki' olan sandırma ve divânihâne							
Tûlen zirâ'		Arzen zirâ'		Kadden zirâ'		Terbi'an zirâ'	
8		6		5		36	
Direklik ağaç Aded 10	Taban Aded 16	Kirişlik Aded 10	Makaslık Aded 20	Bileşek Aded 150	Çelik Aded 30	Bıçme tahtası Aded 450	Kanat Aded 60
Mismâr Kıyye 60		Frenk enkeseri kıyye 12			Kiremid Aded 8.500		
Be-hesân terbi'î Zirâ' 323 Beher zirâ'ı 40 Yekûn 17.920							

(Sayfa 2)

Harem havlusunda inşası lazım gelân iki bâb odanın mahalli						
Tûlen zirâ'	Arzen zirâ'		Kadden zirâ'		Terbi'an zirâ'	
14	10		5		100	
Kirişlik Aded 12	Direklik Aded 10	Taban Aded 16	Makaslık Aded 20	Bileşek Aded 130	Bıçme tahtası Aded 250	Kanat tahtası Aded 60
Mismâr Kıyye 60	Frenk enkeseri Kıyye 12		Kiremid Aded 6.000		Kerpiç Aded 10.000	
Terbi'î Zirâ' 124 <u>Beher zirâ'ı 25</u> Yekûn 3.100						

Tekke-i mezkûrun dâhilen ve haricen divârlarının civârları			
Tûlen zirâ'	Kadden zirâ'		Kerpiç
135 Beher zirâ'ı 35	3		Aded 10.000
Kiremid Aded 15.000 Yekûn 4.725 Cem'an yekûn 17.920 yekûn-ı evvel 03.100 yekûn-ı sânî <u>04.725 yekûn-ı sâlis</u> 24.745			

Şeyh Kalbî Baba dâ'îlerinin Baba-yı Atik'de kâ'in postnişini olduğu Sarı Saltık kuddise sırrehü hazretlerinin dergâh-ı şerifi müşerref harâb olduğundan icrâ-yı ta'mîr ve termimi zımnında evvel emirde keşf ve münâkasasıyla defter ve mazbatasının irsâli îcâb-ı irâde-i nezâret-i celile evkâf-ı hümayundan idüğü beyan-ı âlisiyle dergâh-ı şerif-i mezkûrun mu'arrefe-i bendegânemizle fenn-i mi'mârine tatbiken keşf ve mu'âyenesiyle lazım gelen defterinin bâ-mazbata-i şer' irsâl ve takdimi irâde-i aliyyesini şâmil mukaddem ve mu'ahhar-ı şerefvürüd olan evâmîrnâme-i sâmi-i müşîrîlerinin mezâmin-i münifi ma'lûm-ı bendegânemiz olub meclis-i bendegânemiz ma'rifeti ve neccâr kalfası ma'rifetiyle dergâh-ı mezkûrun inşâ olunacak mahalleri lede'l-mu'âyene Şeyh-i mumaileyh ile dervişan fukarası iskânları için iki bâb oda ve bir semahâne ve dergâh-ı şerif-i mezkûr lede'l-hesâb terbi'an üç yüz yirmi dört zirâ' bağı olub beher zirâ'ı kırkar ve harem havlusunda inşâsı icab eden iki bâb oda mahalli terbi'an yüz yirmi dört zirâ' olarak beher zirâ'ı yirmi beşer ve dâhilen ve haricen etrâf divârları yüz otuz beş zirâ' olub beher zirâ'ı otuz beşer guruşdan bi'l-hesâb muceb-i bahâ yirmi dört bin yedi yüz kırk beş (24.745) guruş masarıfla vücuda geleceği keşf ve tahmin kılınmış olduğuna mübeyyin balâsı defterlû mazbata-i çakanemiz terkim ve takdimine cür'et olunmağla olbâbda ve her hâlde emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir fi 18 M sene 74 (8 Eylül 1857).

Bende-i odabaşı
Bulunmadığı

Bende-i kâtib
Hidayet Latif bin Abdülkadir

Bende-i a'zâ
Sadık

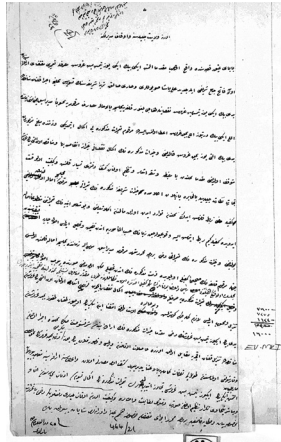
Bende-i a'zâ
Süleyman bin Abdullah

Bende-i a'zâ
Abdullah

Bende-i müdir
Seyyid Ahmed

E'd-dâ'î kazâ-i Baba-yı Atik
Mehmed

Belge 8. Babaeski kasabasındaki Sarı Saltık (Saltuk) Türbesi'nin 1869 yılında tamir ettirilmesi (BOA, EV.MKT, 464/21).

Edirne vilâyet-i celilesine ve evkâf müdürlüğüne

Baba-yı Atik kasabasında vâki' olub mukaddema altmış iki bin iki yüz yetmiş beş

(62.275) gurusu masrafla ta'miri muktezâ-yı irâde-i seniyyeden olan Fatih Câmî-i Şerifi ile Cedid Ali Paşa su yolları ve Sarı Saltık Türbe-i Şerifesi'nin tesviyesi mahalince icrâ kılınan münâkasada yedi bin iki yüz yetmiş beş (7.275) gurusu noksanıyla Hacı Ya'kub Kalfa'ya meclisçe bi'l-ihâle masarîf-ı merkûmeye mahsuben müdür-i esbak Ayni Efendi zimmetinde elli iki bin dört yüz elli buçuk (52.450,5) gurusu i'tâ olunmuş ise de merkum ta'mîrat-ı mezkûreyi ikmâl etmediği ve zimmetinde meblağ-ı mezbûrdan yedi bin altı yüz buçuk (7.600,5) gurusu kaldığı ve hayrât-ı mezkûrenin ikmâl-i noksanı gayr-ı ez infâz bahâ ve münakasa on altı bin (16.000) gurusu mütevakıf olduğu mukaddema bâ mazbata ve şukka iş'âr ve tanzim olunan keşf defteri tesyâr kılınmış ve keyfiyet ol vakt ticaret nezaret-i celilesiyle bi'l-muhâbere yazılan i'lâmda hayrât-ı şerife-i mezkûrenin ta'mîrâtı merkûme meclisçe ihâle olunarak kefile rabt kılınmış idüğü mahallinden tevârüd eden evrâk me'alinden anlaşıldığı ve bu misillü ebniyenin ta'mîrâtını maktu'an ihâle edübde kefile kim rabt etmiş ise vuku'bulacak ziyanın hasbe'l-me'mûriye andan tazmin ve tahsil edilmesi usûl-i câriye iktizasından bulunduğu ve hayrât-ı mezkûrenin ta'mîrâtı dahî ber vech-i muharrer te'ahhüd-i merkûme müdür-i esbak mumaileyh zamanında meclisçe ihâle kılınmış olması cihetle merkum kalfanın sahîhan kefile olmayubda zimmet-i mezkûrenin andan tahsili mümkün olamadığı surette ber mucib-i usûl meclisin ol vakit ki hey'etinde re'isi ve a'zâ bulunanların kefil ahzında olan tekâsüllerinden dolayı miktar-ı ma'aşları nisbetince kendülerinin tazmin ettirilerek ta'mîrât-ı mezkûreye sarfiyla ikmâl-i noksan için lüzumu iş'âr olunan on altı bin gurusundan tenzil ve mahsub edilmesi lâzım geleceği gösterilmiş ve bu hâlde üst tarafına iktizâ sekiz bin üç yüz doksan dokuz buçuk gurusundan yedi bin iki yüz yetmiş beş gurusunun dahî mukaddemâ hayrât-ı mezkûrenin irâde-i seniyyesi şerefsunûhundan sonra mahallinde icrâ olunan münâkasadan tenzil kılınan akçeye mukâbil olmak üzere hâsîlât-ı evkâfdan verilmesi ve kusûr kalan bin yüz yirmi dört buçuk gurusunun mahal-i i'tâ ve karşuluğu olmamasından dolayı tasarrufât-ı kâmileye bi'l-i'tinâ bildirilüb keşf-i evvel masârîfı olan ve i'tâsına irâde-i seniyye müte'allık buyurulan mârû'l-beyân altmış iki bin iki yüz yetmiş beş gurusu tecavüz ettirilmemeleri ta'mîrât-ı mezkûrenin ikmâl-i tesviyesi evkâf muhasebesinden ifâde ve mübâşeret hâvî tekrâr tanzim olunan suret defteri leffen ba'is ve itâre ve keyfiyet Edirne evkâf müdürü ref'atlı bey dahî bi't-tahrîrât-ı mahsusa beyan ve hikâye kılınmağın ber vech-i muharrer icrâ-yı muktezâsı usulüne himem-i aliyye dâverâneleri şayân buyurulmak bâbında fî 25 Zilka'ade sene 85 (9 Mart 1869) yazıldı.

7.600,5

7.275

1.124,5

5.975

16.000

Belge 9. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Tekkesi'nde türbedarlık vazifesine 6 Temmuz 1900 tarihinde İsmail Efendi bin Hasan'ın tevcihi (BOA, MKT.CHT, 546/89).

۴۶۸۶ اوقاف دولتی دہ بابای بیچہ زکھار صہای صہالہ بابا زویہ بیچہ
 زبیر والہ جہ ۸ سالہ ۱۱ تاریخ اسحیل افندہ بیچہ زبیر صہالہ ایسی
 بیچہ بیچہ وریلیق قیدہ اکلانہ و صفا اکلانہ زکھار اکلانہ
 حکمہ تقیدہ اعلام الوسی لاریکھلہ بابا زویہ بیچہ

3486

evkâf-ı mülhakadan Baba-yı Atik kazâsında Sarı Saltık Baba Zâviyesi'nde ber vech-i hasbî türbedarlık ciheti 8 Ra sene 318 (6 Temmuz 1900) tarihinde İsmâ'il Efendi ibn Hasan'a tevcih kılınmış idüğünü mübeyyin beratı verildiği kayden anlaşılmış olmasına ve mezâd-ı iş'âra nazaran iktizâsı mahkeme-i teftişden i'lâm olunması lâzım gelür fi 9 Temmuz sene 319 (22 Temmuz 1903).

Belge 10. Babaeski'deki Sarı Saltık (Saltuk) Baba Zaviyesi zaviyedarlığına 1870 yılında Nakşî İsmail Efendi bin Abdullah'ın, türbedarlığına 1904 yılında Hafız Süleyman Efendi'nin tayini (BOA, EV.MKT.CHT, 766/107).

ملاحظات		تاریخ		رقم		ملاحظات	
تاریخ	رقم	تاریخ	رقم	تاریخ	رقم	تاریخ	رقم
<p>۱- ترغیق درویشی در سز جاز فلا فورد زوقہ زوقہ اور ان کے ساتھ بابا بیچہ صفا سزہ صہالہ صہالہ بابا زکھار اکلانہ و صفا اکلانہ زکھار اکلانہ ۲- صہالہ اکلانہ بابا بیچہ زبیر صہالہ ایسی ۳- بیچہ بیچہ وریلیق قیدہ اکلانہ و صفا اکلانہ ۴- حکمہ تقیدہ اعلام الوسی لاریکھلہ بابا زویہ بیچہ ۵- بیچہ بیچہ وریلیق قیدہ اکلانہ و صفا اکلانہ ۶- حکمہ تقیدہ اعلام الوسی لاریکھلہ بابا زویہ بیچہ ۷- بیچہ بیچہ وریلیق قیدہ اکلانہ و صفا اکلانہ ۸- حکمہ تقیدہ اعلام الوسی لاریکھلہ بابا زویہ بیچہ ۹- بیچہ بیچہ وریلیق قیدہ اکلانہ و صفا اکلانہ ۱۰- حکمہ تقیدہ اعلام الوسی لاریکھلہ بابا زویہ بیچہ</p>							

evkâf-ı hümayûn cihât kalemine mahsûsdur
 hususi numarası 14/676
 tesvidi tarihi 18 Şubat sene 1324 (3 Mart 1909)

iş bu arzuhâl ve merbutu mazbata mündericatına nazaran kuyûda mürâca‘at olunduk-
da evkâf-ı mülhakadan Baba-yı Atik kazâsında Sarı Saltık Baba Zâviyesini zaviyedarlık
ciheti vazife-i mu‘ayyene ile zaviyedarlığı 21 Cemaziyelevvel sene 287 (19 Ağus-
tos 1870) tarihinde tarikat-ı alıyye-i Nakşibendiyeden İsmâ‘îl Efendi ibn Abdullah‘a
ve ber vech-i hasbî türbedarlığa da 18 Ramazan sene 322 (26 Kasım 1904) tarihinde
Hâfız Süleyman Efendi‘ye tevcih olduğu mübeyyin berat-ı âli ısdâr ve i‘tâ kılındığı
kayden anlaşılmiş olmağla mündericât-ı istid‘âya nazaren nizâm ve usulü dâ‘iresin-
de iktizası ifâ buyurulmak üzere iktiza-yı şer‘îsinin ifâsı zımnında mezkûr arzuhâlin
merbutuyla beraber mazrûfen taraf-ı âli-i meşihatpenahiye takdimi bâbında emr ve
ferman hazret-i men lehü‘l-emrindir mahkeme-i teftişe tevdi‘ kılındı.

Belge 11. Edirne ve çevresinde Bektaşiliği yayan Tefik Baba hakkında yapılan
şikayet (BOA, Y.PRK.SRN 4/1).

یادرساری حمایونی
اورنه دروسه سنه
ع. ۱۰۹۰ موعظ عامرنا، درنا صبحی اورنه اهالی زانده بعضی ساره دایق
اصلاً دایقاره نصی اییانه توفیق جلی زمانه ای اورنه بکریک کیلسه
وقته کلسا ده بکریک ایکت وکنا شیکه موایر اصلاً ای دیکی کلسه
معمولاً بی کی عیله اولونه اهله کله مکره اهالیک هر وقت
موا تکیک خدیگله نوانه آنکیسده امم وقتاره جا منه دایق اورنه
اورنه اچاقه تحفه تجرسده آنکیسده مقام صلاصه و کلسه
اورنه ای اهله موعظ ساید عیله بی بکره اهلی قاز مزاره بکریک ای
مرد نصی شایک ایلمک نه عیله عیله عیله عیله عیله عیله عیله
اینه حکم اراده سنه عیله اچاقه دایق موعظ کلسه کلسه
موعظ سنه ایلمک اورنه بکریک ای امم کیلسه و اچاقه نصی ساره
مکره جلی تحفه عیله سنه قلم اورنه هر در اچاقه
دایق سنه عیله دروسه ای عیله بکریک موعظ
اورنه ایسن
ع. ۱۰۹۰ موعظ عامرنا، درنا صبحی اورنه اهالی زانده بعضی ساره دایق
اصلاً دایقاره نصی اییانه توفیق جلی زمانه ای اورنه بکریک کیلسه
وقته کلسا ده بکریک ایکت وکنا شیکه موایر اصلاً ای دیکی کلسه
معمولاً بی کی عیله اولونه اهله کله مکره اهالیک هر وقت
موا تکیک خدیگله نوانه آنکیسده امم وقتاره جا منه دایق اورنه
اورنه اچاقه تحفه تجرسده آنکیسده مقام صلاصه و کلسه
اورنه ای اهله موعظ ساید عیله بی بکره اهلی قاز مزاره بکریک ای
مرد نصی شایک ایلمک نه عیله عیله عیله عیله عیله عیله عیله
اینه حکم اراده سنه عیله اچاقه دایق موعظ کلسه کلسه
موعظ سنه ایلمک اورنه بکریک ای امم کیلسه و اچاقه نصی ساره
مکره جلی تحفه عیله سنه قلم اورنه هر در اچاقه
دایق سنه عیله دروسه ای عیله بکریک موعظ
اورنه ایسن
ع. ۱۰۹۰ موعظ عامرنا، درنا صبحی اورنه اهالی زانده بعضی ساره دایق
اصلاً دایقاره نصی اییانه توفیق جلی زمانه ای اورنه بکریک کیلسه
وقته کلسا ده بکریک ایکت وکنا شیکه موایر اصلاً ای دیکی کلسه
معمولاً بی کی عیله اولونه اهله کله مکره اهالیک هر وقت
موا تکیک خدیگله نوانه آنکیسده امم وقتاره جا منه دایق اورنه
اورنه اچاقه تحفه تجرسده آنکیسده مقام صلاصه و کلسه
اورنه ای اهله موعظ ساید عیله بی بکره اهلی قاز مزاره بکریک ای
مرد نصی شایک ایلمک نه عیله عیله عیله عیله عیله عیله عیله
اینه حکم اراده سنه عیله اچاقه دایق موعظ کلسه کلسه
موعظ سنه ایلمک اورنه بکریک ای امم کیلسه و اچاقه نصی ساره
مکره جلی تحفه عیله سنه قلم اورنه هر در اچاقه
دایق سنه عیله دروسه ای عیله بکریک موعظ
اورنه ایسن

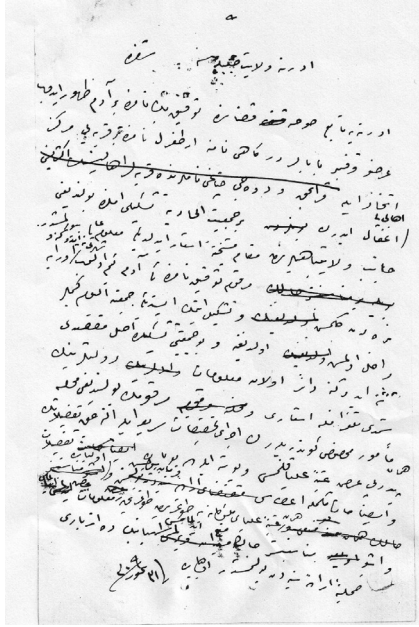
Yıldız Saray-ı Hümâyûn Edirne vilâyetinden şifre
31 Temmuz 1309 (12 Ağustos 1893)

Ârız Baba dergahı şeyhi olup ahâli-i kurrâdan ba‘zı sâde dilânı ızlâl ve ilhâda tesaddî
eyleyen Tefik Bey hayli zamandan beri Edirne‘ye gelmeyerek tekyesinde ve Kırık
Kilise‘de bulunmakta idüğü ve Bektaşiliğe meyl ile ızlâl idbildiği kesândan ba‘zı
meşâyıh gibi ‘ibâret olan ahvâl kurrâ-yı mezkûre ahâlisinden henüz merkûme meyl
itmeyerek hilâfkirânı bulunan ekserisiyle imâm ve muhtârân cânibinden vâki‘ olan
şikayetler üzerine icrâ kılınan tahkîkât neticesinden anlaşılaraq makâm-ı sadâret
ve meşihata iş‘âr olunmuşdu ahvâl-i ma‘rûza şâyân-ı ‘arz hiçbir gûne ehemmiyeti

hâ'iz mevâddan bulunmadığından nâşî mücerred tasdî' ve ser'âlî idilmemek fikr-i mahsûsuyla 'arz-ı 'atabe-i 'ulyâ kılınmamış isede şerefsunûh iden hükm-i irâde-i seniyyenin harfiyen icrâ ve infâzı maksad-ı 'ubûdiyetkâresiyle mahalline şimdi me'mûr-ı mahsûs sevki idilmek üzere bulunduğu gibi elyevm tekyesinde veyahûd Kırkkilise'de midir merkeze celbi tahkîkât-ı 'âcilesine teşebbüs kılınmış olduğundan her dürlü izâhât ve tafsilâtın peyderpey telgraf ve posta ile 'arz idileceği ma'rûzdur fi 1 Ağustos 1309 (13 Ağustos 1893) Edirne Vâlisi Abdurrahman.

fi 1 Ağustos sene 1309 şeyh mûmaileyhin bir müste'ad me'mûr vâsıtasıyla merkeze celb olunarak isticvâbıyla bir tarafa nefy ve ta'yîdi şerefsâdır olan emr ve fer-mân-ı hümâyûn-ı mülûkâne iktizâ-yı 'âlisinden olmağla olbâbda fi 1 Ağustos sene 1309 (13 Ağustos 1893). vâla-yı şehri-yârîden Bekir Sadık.

Belge 12. Edirne ve çevresinde Bektaşîliği yayan Tevfik Baba hakkında yapılan şikâyet (BOA, Y.PRK.SRN 4/1).

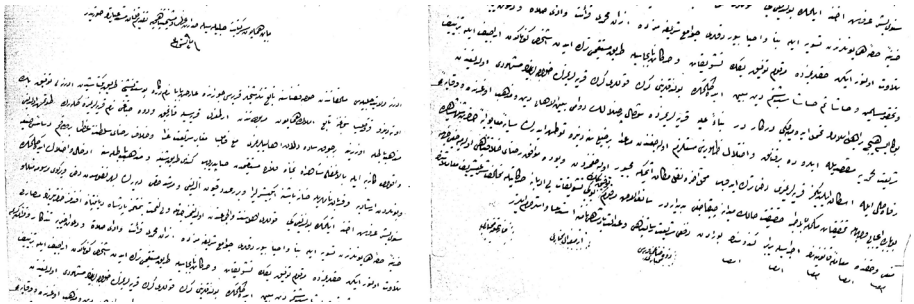

Edirne vilâyet-i celîlesine şifre

Edirne'ye tâbi' Havza kazâsında Tefik Bey nâmında bir adam zuhûr idüp Arız ve Kanber babalar dergahı nâmına Ertuğrul nâmında bir karyeyi merkez ittihâz ile ahâliyi iğfâl iderek bir cem'iyet-i ilhâdiyye teşkili emelinde bulunduğu cenâb-ı vilâyet penâhîlerinden makâm-ı meşîhate iş'âr edildiği ma'lûm-ı 'âlî buyurulmuşdur merkûm Tefik nâmındaki adam kim olup şöheri ne itdüğüne ve oraya nereden gelmiş ve teşkil itmek istediği cem'iyeti teşkilde asıl maksadı ne idüğüne dâ'ir olan ma'lûmât-ı devletlerinin şimdi telgrafla iş'ârı merkûmun bulunduğu mahale hemân me'mûr-ı

mahsûs gönderilerek icrâ-yı tahkîkât-ı serîr ile alınacak tafsîlâtın peyderpey ‘arz-ı ‘atabe-i ‘ulyâ kılınması ve bu sene ilede yevmen tafsîlât ve âsafândan mükemmele i‘tâsı fermân buyurulmuş ol bâbda her ne ‘atabe-i ‘ulyâ-i mülûkâneye doğrudan doğruya ma‘lûmât ‘arz ve iş bu münasebetsiz halden men’ edilmemiş esbâbında ezbârî cümle-i irâde-i seniyyeden bulunmuştur ol bâbda fi 31 Temmuz sene 1309.

Belge 13. Edirne ve çevresinde Bektaşîliği yayan Tefvik Baba hakkında yapılan şikâyet, Arız Baba Tekkesi’nin Bektaşî postnişini Edirneli Tefvik Bey’in kendi adına bir mezheb kurarak yardım teminine çalıştığı iddiası (BOA, Y.PRK.UM 27/14, Tarih 27 Şevval 1310/14 Mayıs 1893).

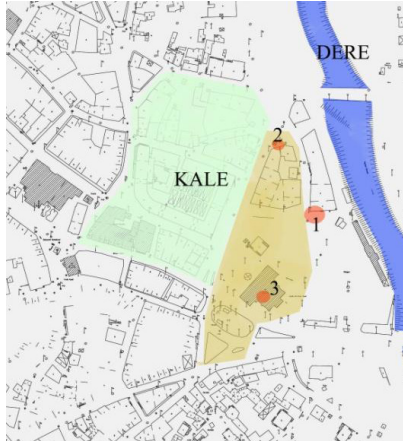
Mâbeyn-i hümâyûn baş kitâbet-i celilesine
Ma‘rûz-ı kullarıdır ki

Edirne vilâyet-i celilesi mülhakâtından Havsa kazâsına tâbi‘ Tekye şeyhler karyesi civârında ‘Arız Baba ve Kanber Baba dergâhı postnişini tarik-i Bektâşiyeden Edirneli Tefvik Bey ötedenberü Kırk Kilise sancağına tâbi‘ emlâk-ı hümâyûn merbûtânından Ertuğrul karyesiyle Kadıncık ve Dede sancağı nâm karyelerimize gelerek tutmuş olduğu mezheb-i bâtilâ üzere bir çok sâdedilân ahâlimize ma‘ fâmilâyâ (aile) mugâyir-i şerî‘at-ı garrâ ve hilâf-ı rızâ-yı saltanat-ı ‘uzmâ bir tâkım desâyis-i sun‘iyye ve akvâl-i kâzîbe ile bi‘l-iğfâl şâhrâh-ı necâh (kurtuluşa ulaştırın yol) ve felâh-ı müstekimden sapdırub kendi tarik-i şen‘iyye ve mezheb-i bâtiliyyesine idhâl ve izlâl idegelmekte ve bunlardan irşâdiyye ve kurbân nâmıyla hâne başına ikişer lirâ ve birer ‘aded koyun olduğu ve mürşid hakkı diyerek beher nüfûsdan dahi ‘âdetâ virgü-yi mersûme misillü senevî beşer gurus ahz itmekte bulunduğu gibi kulları ehl-i sünnet ve ‘l-cemâ’atden olduğumuz cihetle Veli ni‘met bîmütemeyyiz-i pâdişâh-ı diyânetsenâh efendimiz hazretlerinin masârîfî hazîne-i hâssa-i hümâyûnlarından tesviye ile binâ ve ihyâ buyurdıkları cevâmî‘-i şerîfemizde ezân-ı şerîf kırâ’et ve edâ-yı salât ve da‘vât-ı hayriyye tezkâr ve kırâ’at-ı kerîm tilâvet olunurken haklarımızda mezkûr Tefvik Beyin teşvikât ve harekât-ı nâbecâsıyla tarik-i müstakîmi terk iden eşhâsı günâgün erâcîl ile tezyîf ve tahkîr-i müslimîn ve hâşâ şem hâşâ seb ve şenem dîn-i mübîn idegelmekte bulduklarını gerek kulları ve gerek karyelerimiz hovâcalarının meşhûdu olduğundan bûnâ ise hiçbir ehl-i islâmın tahammül idemeyeceği derkârdır binâ‘en‘aleyh karyelerimizde şu hâl per zalâlin devâmı beyne‘l-ahâlî dîn ve mezheb uğrunda ve vikâye-i (koruma) şerî‘at-ı Muhammediyye maksadıyla ilerüde büyük bir fenâlık ve ihtilâl zuhûrunu

müstelzim olacağından mâ'adâ bir hayli senedenberü tevattun iderek sâye-i me'âlîvâ-ye-i cenâb-ı şehinşâhîde refâhhâl ile iskân eylediğimiz karyelerimizi dahî terk idüb mahal-i ahara nakl-i mekân itmeğe mecbûr olacağımızdan ve buda muvâfık-ı rızâ-yı hazret-i hilâfetpenâhî olamayacağı cihetiyle bu bâbda îcâbı vechile tahkîkât-ı mükem-mele bi'l-icrâ hakîkat hâlin meydâna çıkacağı bedîdârdır sâlifü'l-'arz mezkûr Tevfik Beyin bu gibi teşvîkât-ı bî edibâne harekâtiyle muhâlif-i şer'-i şerîf mu'âmelâtının men'î ve hakkında mu'âmele-i kânûniyyenin icrâsıyla berâber kendüsünün buradan def'ini şerî'at-ı risâletpenâhî ve 'adâlet-i pâdişâhî nâmına istid'â ve istirahat eyleriz ol bâbda ve kâtibe-i ahvâlde emr ve fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir fi 1 Mayıs sene 1309 Kırk Kilise sancağına tâbi' Kadıncık karyesi muhtârı kulları.

B. FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1. Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi'nin yerini gösterir harita (1 numara ile gösterilen yer türbenin tahmini yeridir. 2 numara Gülveren Baba türbesi, 3 numaralı yer ise Cedid (Semiz) Ali Paşa Camii'dir) (Öztabak, 2015: 6).

Fotoğraf 2. Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbesi yakınındaki Cedid (Semiz) Ali Paşa Camii ve Osmanlı Babaeski köprüsü.

Fotoğraf 3. Babaeski'de Cedid Ali Paşa Camii yakınında, nehir kenarında Sarı Saltuk Tekkesi ve eski Roma tapınağı içinde olduğu bilinen Şeyh Şuhudi Türbesi.

